

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Вадима Гетьмана
Факультет фінансів

Кафедра банківської справи та страхування

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
Галузь знань
Спеціальність

Управління фінансовим бізнесом
07 «Управління та адміністрування»
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

ПОГОДЖЕНО

Керівник проєктної групи (гарант)
освітньо-професійної програми
Надія ЦИГАНОВА
(підпис) (ініціали, прізвище)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри
Людмила ПРИМОСТКА
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ 20__ р.

_____ 20__ р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Лозинському Дмитру Володимировичу
(прізвище, ім'я, по батькові)
Оочної (денної) форми здобуття освіти

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи
на тему «Ліквідність банку та шляхи її забезпечення»

Тему затверджено наказом ректора Університету від 26 грудня 2025 р. № 1926-ст

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах Комерційних банків та Національного банку України

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	Теоретичні основи сутності та забезпечення ліквідності банку – до 16.03.26 <i>(назва розділу)</i>
Розділ 2	Стан та перспективи розвитку ліквідності банків України – до 25.04.26 <i>(назва розділу)</i>
Подання завершеної роботи науковому керівнику – до 11.05.2026	
Об'єкт дослідження:	Процес формування та забезпечення ліквідності банками

Предмет дослідження:	Ліквідність банку, регуляторні вимоги та сучасний інструментарій її забезпечення
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	З'ясування суті і процесів формування ліквідності банку, вивчення особливостей і проблем її забезпечення банками в Україні та визначення перспектив в контексті їх протистояння сучасним викликам

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	
Розглянути наукові підходи до з'ясування суті поняття «ліквідність банку» та охарактеризувати його, пояснити значення ліквідності в діяльності банку і банківської системи.	
Визначити і охарактеризувати чинники, що впливають на ліквідність банку, виділити її види.	
Розкрити підходи до оцінки ліквідності банку, описати шляхи і порівняти методи її забезпечення.	
Охарактеризувати роль регуляторних органів у підтримці і забезпеченні ліквідності банків і банківської системи.	
У розділі 2	
Проаналізувати стан ліквідності банків України, навести і охарактеризувати основні аспекти і особливості її забезпечення на сучасному етапі розвитку.	
Оцінити рівень й інструментарій забезпечення ліквідності досліджуваного Банку та зробити висновки про його ефективність.	
Виділити основні проблеми забезпечення ліквідності банками в Україні, означити можливі шляхи їх вирішення.	
Розглянути перспективи ліквідності банків України в контексті їх стійкості перед сучасними викликами і потребами економіки, зробити пропозиції щодо покращення забезпечення ліквідності банківськими установами в сучасних умовах.	

**Завдання підготував
науковий керівник**



І.Б. Охрименко
(ініціали, прізвище)

«26» січня 2026 року

**Завдання одержав
здобувач**



Д.В. Лозинський
(ініціали, прізвище)

«26» січня 2026 року

ВІДГУК
про кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувача вищої освіти факультету фінансів ОПП «Управління фінансовим бізнесом»
Лозинського Дмитра Володимировича
НА ТЕМУ: «ЛІКВІДНІСТЬ БАНКУ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ»

Актуальність роботи. У сучасних умовах функціонування банківської системи України питання забезпечення ліквідності набуває особливого значення. Повномасштабна війна, висока невизначеність економічного середовища, зміни регуляторних вимог та необхідність підтримання довіри до банківської системи актуалізують потребу в удосконаленні підходів до управління ліквідністю банків. За цих обставин банківські установи мають надавати особливої уваги забезпеченню балансу між прибутковістю та фінансовою стійкістю, своєчасно виконувати свої зобов'язання та адаптуватися до нових викликів. У зв'язку з цим дослідження проблем забезпечення ліквідності банків, оцінка сучасного інструментарію її підтримання та пошук напрямів його вдосконалення є своєчасними й мають важливе практичне значення.

Позитивні риси кваліфікаційної роботи. Зміст роботи свідчить, що автор опрацював достатню кількість наукових і нормативних джерел, статистичних матеріалів та офіційних документів, що дало змогу комплексно висвітлити проблематику дослідження. При написанні роботи використано праці вітчизняних і зарубіжних науковців, нормативно-правові акти Національного банку України, статистичні дані та фінансову звітність банківських установ. Це дозволило розкрити сутність поняття ліквідності банку, систематизувати чинники та види ліквідності, охарактеризувати підходи до її оцінювання та способи забезпечення. Змістовним є дослідження сучасних регуляторних підходів до підтримання ліквідності, зокрема показників LCR та NSFR відповідно до рекомендацій Базельського комітету. Особливу увагу приділено аналізу ліквідності банківської системи України в сучасних умовах та оцінці інструментів забезпечення ліквідності на прикладі АТ «БІЗБАНК». Текст роботи містить достатню кількість таблиць, рисунків і аналітичних узагальнень, які допомагають краще сприймати результати дослідження та підтверджують зроблені висновки.

Наявність самостійних розробок автора. Заслуговує на увагу проведений автором аналіз стану ліквідності банків України в умовах воєнного стану та дослідження особливостей практики забезпечення ліквідності АТ «БІЗБАНК» за 2022–2025 роки. Цінним є систематизація методів управління ліквідністю банку та обґрунтування напрямів удосконалення забезпечення ліквідності в сучасних умовах. Зроблені автором висновки логічно випливають із проведеного аналізу, а запропоновані рекомендації є аргументованими та відповідають визначенню у роботі проблемам.

Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій. Отримані результати дослідження мають теоретичне і практичне значення. Теоретичні узагальнення поглиблюють розуміння сутності ліквідності банку та сучасних підходів до її забезпечення. Практичні рекомендації щодо вдосконалення управління ліквідністю, розвитку систем ризик-менеджменту, диверсифікації ресурсної бази та використання внутрішніх інструментів моніторингу можуть бути використані у діяльності банківських установ України.

Недоліки роботи. У роботі зустрічаються окремі стилістичні неточності та певні повтори при викладенні окремих положень теоретичного характеру. Водночас зазначені зауваження не мають принципового характеру та не знижують загальної позитивної оцінки виконаного дослідження.

Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК. Кваліфікаційна бакалаврська робота Лозинського Дмитра Володимировича виконана на належному теоретичному та методичному рівнях. Поставлені мета і завдання дослідження досягнуті, а отримані результати достатньо обґрунтовані. Робота відповідає вимогам, що висуваються до кваліфікаційних бакалаврських робіт, свідчить про сформованість у здобувача необхідних теоретичних знань і практичних навичок та рекомендується до захисту перед Екзаменаційною комісією з високою позитивною оцінкою.

Науковий керівник

к.е.н., доцент,
професор кафедри банківської
справи та страхування
12.06.2026р.



Ірина ОХРИМЕНКО

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет фінансів

Кафедра банківської справи та страхування

галузь знань

07 «Управління та адміністрування»

спеціальність

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

освітньо-професійна програма

«Управління фінансовим бізнесом»

Форма здобуття освіти: *очна (денна)*

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему «Ліквідність банку та шляхи її забезпечення»

здобувача Лозинського Дмитра Володимировича

(Прізвище, ім'я, по батькові)



(підпис здобувача)

Науковий керівник:

канд.екон.наук, доцент,

професор кафедри банківської справи та страхування



(наукова ступінь, учене звання, посада)

Охрименко І.Б.

(підпис)

(Прізвище, ініціали)

**Робота допущена до захисту перед Екзаменаційною комісією
з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри банківської справи та страхування:

доктор економічних наук, професор

Примостка Л.О.

(підпис)

Київ 2026

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 65 сторінок, 8 таблиць, 15 рисунків, список використаних джерел з 56 найменувань, 2 додатки на 7 сторінках.

«Ліквідність банку та шляхи її забезпечення»

Об'єктом дослідження є процес формування та забезпечення ліквідності банками.

Предметом дослідження є ліквідність банку, регуляторні вимоги та сучасний інструментарій її забезпечення.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи – з'ясування суті і процесів формування ліквідності банку, вивчення особливостей і проблем її забезпечення банками в Україні та визначення перспектив в контексті їх протистояння сучасним викликам.

Для досягнення поставленої мети були визначені наступні завдання:

- Визначити і охарактеризувати чинники, що впливають на ліквідність банку, виділити її види.
- Розкрити підходи до оцінки ліквідності банку, описати шляхи і порівняти методи її забезпечення.
- Охарактеризувати роль регуляторних органів у підтримці і забезпеченні ліквідності банків і банківської системи.
- Проаналізувати стан ліквідності банків України, навести і охарактеризувати основні аспекти і особливості її забезпечення на сучасному етапі розвитку.
- Оцінити рівень й інструментарій забезпечення ліквідності досліджуваного Банку та зробити висновки про його ефективність.
- Виділити основні проблеми забезпечення ліквідності банками в Україні, означити можливі шляхи їх вирішення.
- Розглянути перспективи ліквідності банків України в контексті їх стійкості перед сучасними викликами і потребами економіки, зробити пропозиції щодо покращення забезпечення ліквідності банківськими установами в сучасних умовах.

Теоретична, методична значущість отриманих результатів. Результати проведених аналітичних й розрахункових процедур щодо шляхів забезпечення ліквідності банку можуть бути використанні в роботі досліджуваного банку АТ «БІЗБАНК».

Практичне значення отриманих результатів. Результати роботи мають універсальне теоретико-методичне значення, адже методична значущість передбачає можливість застосування отриманих результатів не лише для окремого банку, але й для стратегій інших банків.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2026.

Рік захисту роботи 2026.

Ключові слова: ліквідність банку, ліквідність балансу, ризик ліквідності, високоліквідні активи, джерела ліквідності, монетарні інструменти регулювання ліквідності, криза ліквідності.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СУТНОСТІ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛІКВІДНОСТІ БАНКУ	6
1.1 Поняття, чинники та види ліквідності банку	6
1.2 Підходи до оцінювання та способи забезпечення ліквідності комерційного банку	13
1.3 Роль Національного банку в підтримці і забезпеченні ліквідності банків України	25
РОЗДІЛ 2 СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛІКВІДНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ	34
2.1 Аналіз ліквідності банків України в сучасних умовах	34
2.2 Оцінка стану та інструментів забезпечення ліквідності АТ «БІЗБАНК»	44
2.3 Проблеми забезпечення і перспективи ліквідності банків України та їх здатність протистояти глобальним викликам	51
ВИСНОВКИ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	59
ДОДАТКИ	66

ВСТУП

Актуальність теми. Банківська ліквідність відіграє життєво важливу роль як у діяльності окремого банку, так і у фінансовій системі держави. Незважаючи на еволюцію банківської діяльності та ступінь її розвитку, одним з основних завдань банку для здійснення успішної діяльності є задоволення потреб клієнтів у своєчасному поверненні вкладених коштів. Виходячи з цього, можна стверджувати, що банк кожного дня протягом здійснення своєї діяльності повинен бути готовим розраховуватися за власними зобов'язаннями. Ступінь такої готовності банківської установи і визначає поняття «ліквідність». Саме тому процес забезпечення та управління ліквідністю має величезне значення для підтримання стабільності та надійності як окремого банку, так і банківської системи в цілому.

Сьогодні, в умовах глобальних фінансових криз та повномасштабної війни, питання ефективного управління та забезпечення ліквідністю набуває нових рис. Усе це вимагає від банків підвищення ефективності діяльності, удосконалення методологічних підходів до забезпечення фінансової стійкості, зваженого управління банківською ліквідністю в умовах нестабільного зовнішнього середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сфері дослідження теоретичних і практичних питань, пов'язаних з аналізом і проблемою забезпечення ліквідності в банківській системі на рівні окремих банків, присвячена значна кількість праць як закордонних, так і вітчизняних науковців. Серед українських науковців, дослідження яких спрямовані на аналіз проблем, пов'язаних із забезпеченням банківської ліквідності, визначенням факторів, що впливають на ліквідність банків, слід відзначити, зокрема, таких, як: Примостка Л., Безвух С., Дзюблюк О., Карєлов М., Краснова І. та інших [1, 2, 3, 4, 5]. Досить активно питання ліквідності піднімалось в період запровадження нових стандартів Базеля III при регулюванні банківської діяльності, такими авторами, як Г. Карчева, В. Ткачук, О. Павлюк, У. Грудзевич та

іншими [6, 7, 8, 9]. Важливої актуальності питання забезпечення ліквідності набуло в період воєнного стану і знайшло себе в працях І. Охрименко, О. Любкіної, У. Грудзевич, Н. Дребот та Чуркіної І. [10, 11, 12].

Метою роботи є з'ясування суті і процесів формування ліквідності банку, вивчення особливостей і проблем її забезпечення банками в Україні та визначення перспектив в контексті їх протистояння сучасним викликам.

Для досягнення поставленої мети були визначені наступні завдання:

- Визначити і охарактеризувати чинники, що впливають на ліквідність банку, виділити її види.
- Розкрити підходи до оцінки ліквідності банку, описати шляхи і порівняти методи її забезпечення.
- Охарактеризувати роль регуляторних органів у підтримці і забезпеченні ліквідності банків і банківської системи.
- Проаналізувати стан ліквідності банків України, навести і охарактеризувати основні аспекти і особливості її забезпечення на сучасному етапі розвитку.
- Оцінити рівень й інструментарій забезпечення ліквідності досліджуваного Банку та зробити висновки про його ефективність.
- Виділити основні проблеми забезпечення ліквідності банками в Україні, означити можливі шляхи їх вирішення.
- Розглянути перспективи ліквідності банків України в контексті їх стійкості перед сучасними викликами і потребами економіки, зробити пропозиції щодо покращення забезпечення ліквідності банківськими установами в сучасних умовах.

Об'єкт дослідження – процес формування та забезпечення ліквідності банками.

Предметом дослідження є ліквідність банку, регуляторні вимоги та сучасний інструментарій її забезпечення.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано статистичний та порівняльний аналіз, здійснено оцінку динаміки середніх показників ліквідності та

прибутковості по банківській системі. Проаналізовано та систематизовано заходи Національного банку України з метою підтримання фінансової стійкості банківської системи у тому числі забезпечення ефективної діяльності та ліквідності; та на мікрорівні: застосування коефіцієнтів покриття ліквідністю та чистого стабільного фінансування.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів.

Результати проведених аналітичних й розрахункових процедур щодо шляхів забезпечення ліквідності банку можуть бути використанні в роботі досліджуваного банку АТ «БІЗБАНК».

Результати роботи мають універсальне теоретико-методичне значення, адже методична значущість передбачає можливість застосування отриманих результатів не лише для окремого банку, але й для стратегій інших банків.

Інформаційною базою дослідження стали праці вітчизняних та зарубіжних науковців і практиків, нормативно-законодавча база, статистичні дані з офіційного сайту НБУ, Мінфіну, звіти рейтингових агентств, фінансові звіти банків.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СУТНОСТІ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛІКВІДНОСТІ БАНКУ

1.1 Поняття, чинники та види ліквідності банку

Ліквідність банку є однією з найважливіших системних характеристик банківської діяльності, яка потребує вивчення, аналізу та ефективного управління.

Ліквідність банківської установи – це основа стабільної роботи банку та здатність своєчасно розраховуватися за своїми зобов'язаннями. Втрата ліквідності призводить до втрати платоспроможності та, як наслідок, – до нестійкого фінансового стану банку. Ліквідність банку ґрунтується на постійному підтриманні об'єктивно необхідного співвідношення між трьома її складовими – власним капіталом банку, залученими та розміщеними ним коштами через оперативне управління їх структурними елементами.

Сутнісну характеристику поняття «ліквідність» розглядає цілий ряд вітчизняних і зарубіжних науковців. Тлумачення ліквідності банку в сучасних теоретичних працях та практиці не має однозначного характеру. Сам термін «ліквідність» походить від латинського liquidus – «рідкий», «текучий». В економічній науці це поняття характеризує легкість реалізації, продажу, заміщення матеріальних цінностей та інших активів грошовими коштами [13, с. 253].

Вважається, що у банківській справі дефініція «ліквідність» поширилася від терміну «ліквідітет», запровадженого німецькими економістами у XIX ст., що визначається як сукупність активів банку, які можуть бути легко реалізовані на грошовому ринку за готівкові гроші для виконання поточних зобов'язань і платежів.

Аналіз теоретичних напрацювань із зазначеної проблематики показав, що можна виділити три основні підходи до трактування «ліквідності банку»:

1. Ліквідність розуміють як «запас» або «потік» [13, с. 253].
2. Ліквідність як здатність до виконання зобов'язань за пасивом. Це означає здатність установи своєчасно і в повному обсязі відповідати за залученими та запозиченими коштами [14].
3. Ліквідність банку - це здатність банку забезпечити своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань, яка визначається збалансованістю між строками і сумами погашення розміщених активів та строками і сумами виконання зобов'язань банку, а також строками та сумами інших джерел і напрямів використання коштів (надання кредитів, інші витрати) (Постанова Правління НБУ від 28.08.2001 № 368 «Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні») [16].

Виходячи із дворівневої структури банківської системи України, більшість вітчизняних науковців пропонують розглядати банківську ліквідність у двох вимірах: нижчий рівень – окремі банківські установи, вищий рівень – центральний банк.

Термінологічний аналіз поняття ліквідності банку дає можливість дати наступне визначення ліквідності банку - це його здатність своєчасно та в повному обсязі задовольняти невідкладні потреби у грошових коштах.

Слід зазначити, що як у науковому полі, так і в практичній діяльності систематизації факторів, що впливають на ліквідність банку приділяють значну увагу. Банківська ліквідність залежить від багатьох чинників, які поділяються на дві групи: внутрішні та зовнішні. Внутрішні фактори, що впливають на його ліквідність, банк може самостійно регулювати. А от зовнішні – може тільки враховувати у своїй діяльності або прогнозувати (за можливості).

До внутрішніх чинників, що впливають на ліквідність банку, належать:

- дисбаланс грошових потоків, викликаний невідповідністю структури вимог та зобов'язань банку;

- структура та стабільність депозитної бази банку;
- достатність капіталу;
- якість активів;
- фінансовий стан позичальників;
- репутація банку, яка впливає на здатність швидкого запозичення коштів на ринку;
- кваліфікація та досвід управлінського персоналу банку;
- неправильна стратегія управління ліквідністю (наприклад, пріоритетність прибутковості над ліквідністю).

До комплексу зовнішніх належать чинники загальноекономічного характеру:

- стан світової економіки;
- війни та глобальні катастрофи;
- політична ситуація в країні;
- грошово-кредитна політика НБУ;
- стан грошового ринку;
- низька ліквідність окремих сегментів фінансового ринку для конкретних видів активів, що ускладнює їх продаж за прийнятною ціною в короткі строки;
- можливості запозичення коштів в центальному банку;
- регулятивні обмеження в країні;
- загальний стан і розвиток економіки країни (рівень інфляції, динаміка ВВП, фінансові результати діяльності підприємств, доходи та заощадження населення, розвиток ринку цінних паперів, ринку фінансових ресурсів, банківська конкуренція та ін.).

Поряд із поняттям «ліквідність банку» в теорії та практиці використовуються такі поняття, як «ліквідність банківської системи», «ліквідність балансу банку», «ліквідність активів і пасивів». Тому ліквідність банку необхідно розглядати багаторівневою системою категорій, яка об'єднує поняття «ліквідність банківської системи», «ліквідність банку», «ліквідність балансу банку (ліквідність активів, лік-

відність пасивів)». Взаємозв'язок понять «ліквідність банківської системи», «ліквідність банку», «ліквідність балансу», «ліквідність активів та пасивів» наведена на рис. 1.1.

Ліквідність банку тісно пов'язана з поняттям ліквідності балансу. Цей показник визначається співвідношенням вимог (статей активу) та зобов'язань (статей пасиву) на певний момент часу. Отже, ліквідність банківського балансу є складовою загальної ліквідності банку, а відтак процедура визначення ліквідності балансу є необхідним етапом аналізу рівня ліквідності банку. Ліквідність балансу банку оцінюється спеціальними показниками, що відображають співвідношення між активами та пасивами банку, а також структуру активів.

Відповідно до терміновості активів і пасивів банку виділять наступні види ліквідності:

- 1) короткотермінова ліквідність – термін надходження активів і погашення пасивів до 1 місяця;
- 2) середньотермінова ліквідність - термін надходження активів і погашення пасивів від 1 місяця до 6 місяців;
- 3) довготермінова ліквідність – термін надходження активів і погашення пасивів понад 6 місяців.

Під ліквідністю активів розуміють їхню здатність переходити з однієї форми в іншу за короткий проміжок часу без істотної втрати вартості. Значною мірою на ліквідність активів впливає їхня структура, ступінь концентрації та диверсифікації, ризикованість і прибутковість. За ступенем ліквідності активи поділяють на:

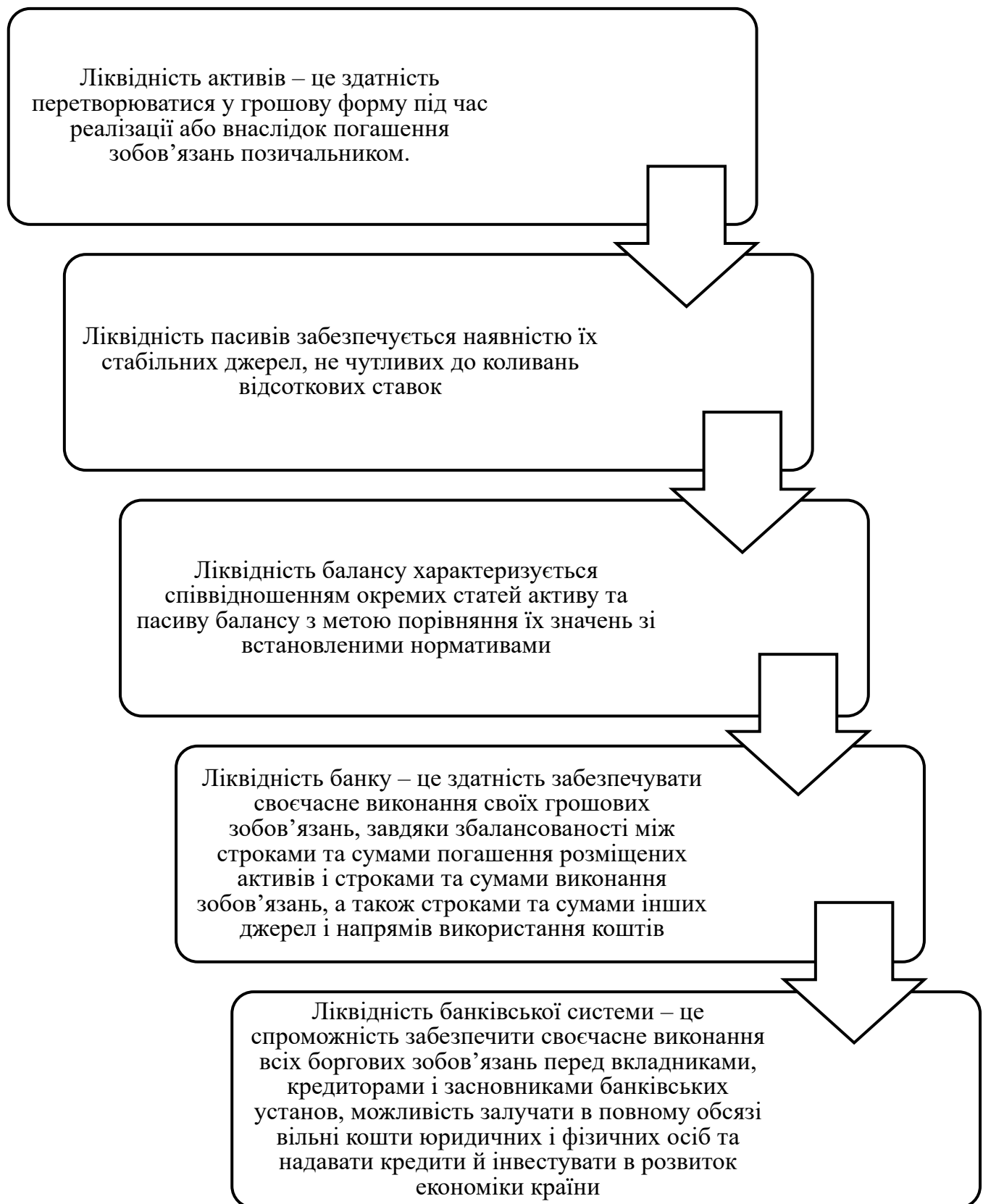


Рисунок 1.1 - Взаємозв’язок понять ліквідності [25, с.101]

- високоліквідні – це такі активи, які знаходяться у готівковій формі або можуть бути швидко реалізовані на ринку. До них належать: готівка, дорожні чеки, банківські метали, кошти в НБУ та на рахунках в інших банках, державні цінні папери;
- ліквідні – активи, які впродовж 30 днів можуть бути переведені у грошову форму (платежі на користь банку, що припадають у цей період, кредити, цінні папери, крім високоліквідних);
- низьколіквідні – протерміновані, пролонговані та безнадійні кредити, ненадійна дебіторська заборгованість, цінні папери, які не обертаються на ринку, будинки, споруди та інші основні фонди.

Під ліквідністю пасивів розуміють їх здатність стабільно перебувати в обігу, не реагувати надто чутливо до зміни відсоткових ставок та постійно поповнюватись. Значною мірою на ліквідність пасивів впливає частка власного капіталу, співвідношення між терміновими коштами та до запитання, диверсифікація та концентрація ресурсної бази. За ступенем стабільності виділяють такі групи пасивів:

- поточні пасиви – кошти, які можуть бути зняті з рахунку будь-коли без попередження та/або чутливо реагують на зміни процентної ставки;
- мінливі пасиви – кошти, значна частина яких може бути вилучена в будь-який момент часу, але певна сума залишків постійно перебуває на рахунках;
- стабільні пасиви – джерела коштів, імовірність вилучення яких є мінімальна.

У банківській теорії та практиці ліквідність розглядається як "запас" або "потік".

Так, ліквідність як запас дає змогу визначити рівень можливості банку виконати свої зобов'язання перед клієнтами на певну дату шляхом зміни структури активів на користь їх високоліквідних статей за рахунок невикористаних резервів. Вона передбачає наявність у балансі банку певної кількості активів, які можуть бути спрямовані на погашення зобов'язань банку перед клієнтами.

Ліквідність як потік аналізується з точки зору динаміки, що передбачає оцінювання здатності банку впродовж певного періоду змінювати несприятливий

рівень ліквідності або запобігати погіршенню досягнутого рівня ліквідності шляхом ефективного управління відповідними статтями активів і пасивів, залученням додаткових коштів, підвищенням фінансової сталості через збільшення доходів. Цей підхід дає змогу визначити прогностичні значення та динамічні зміни стану ліквідності з врахуванням впливу вхідних і вихідних грошових потоків, які утворилися після придбання банком нових зобов'язань і вимог, а також здатності банку змінювати структуру пасивів та активів.

Банківська ліквідність піддається ризику ліквідності. У наукових публікаціях вітчизняних та зарубіжних учених є велика кількість різних його визначень. Одні економісти виділяють ризик недостатньої ліквідності, інші – ризик незбалансованої ліквідності, зараховуючи до нього не тільки ризик достатньої ліквідності, а й надлишкової ліквідності. Так, ризик недостатньої ліквідності пов'язують з неможливістю швидкої конверсії фінансових активів у готівку без втрат; недостатністю активів для своєчасного виконання банком зобов'язань, а для цього необхідний продаж активів банку на невигідних умовах, з вірогідністю виникнення збитків унаслідок необхідності здійснення швидкої конверсії фінансових активів, або зі зміною доходу та ринкової вартості акцій, спричиненою ускладненнями в отриманні готівки шляхом продажу активів або отриманням нових кредитів.

Існує також класифікація, згідно з якою ризики ліквідності можна поділити на дві групи – ризик поточної ліквідності, тобто виникнення ситуації, коли немає коштів для виконання поточних платежів, і ризик перспективної ліквідності, коли можливе порушення платоспроможності в перспективі, через незбалансованість активів і пасивів за будь-якими терміновими групами.

1.2 Підходи до оцінювання та способи забезпечення ліквідності комерційного банку

Основне завдання банку – це максимізація прибутку, але при дотриманні певних вимог щодо ліквідності, тобто це передбачає пошук компромісу, за якого забезпечується певний рівень прибутковості та ліквідності. Щоб ефективно оцінити рівень ліквідності банку необхідні:

1) оцінка поточного рівня ліквідності – виявлення та оцінка показників ліквідності для визначення здатності банку виконувати свої зобов'язання перед клієнтами та партнерами у короткостроковій перспективі;

2) виявлення відхилень – аналіз відхилень фактичних показників від запланованих або нормативних значень з метою визначення причин цих відхилень та їхнього впливу на діяльність банку;

3) аналіз чинників впливу – дослідження внутрішніх і зовнішніх факторів, які впливають на ліквідність банку, включаючи економічні, фінансові, організаційні та ринкові умови;

4) визначення ризиків – ідентифікація потенційних ризиків ліквідності та оцінка їхнього впливу на фінансову стійкість банку;

5) оцінка ефективності управління ліквідністю – аналіз результативності стратегій та інструментів управління ліквідністю, які використовуються банком, з метою підвищення ефективності прийняття рішень;

6) планування майбутніх дій – надання рекомендацій для вдосконалення політики управління ліквідністю, створення резервів та підготовки до можливих кризових ситуацій;

7) підтримка стратегії розвитку – інтеграція результатів аналізу у загальну стратегію розвитку банку, спрямовану на забезпечення стабільності та зростання його фінансових показників.

Крім того, ліквідність банківської установи не повинна розглядатись як сталий показник, оскільки вона має постійну динаміку. Саме для ефективного оцінювання рівня забезпечення ліквідністю банк застосовує визначені Національним банком України нормативні значення та різні методи внутрішньої оцінки.

До нормативів ліквідності НБУ належать:

- показник покриття ліквідності (Liquidity coverage ratio, LCR)
- показник стабільного фінансування, нетто-фондування (Net stable funding ratio, NSFR)

Регулятор започаткував нагляд із використанням показників LCR та NSFR на основі рекомендацій Базельського комітету, замість нормативів Н4, Н5 та Н6, що існували десятиліттями до того. Методики для розрахунку зазначених показників були прийняті ще у 2017–2018 рр, але кілька років розрахунки нових для вітчизняних банків показників відбувалися в тестовому режимі. Ієрархію методик НБУ щодо визначення нормативів ліквідності наведено на рис.1.2.

Метою впровадження Базельським комітетом **показника покриття ліквідності (LCR)** є визначення обсягу високонадійних і ліквідних активів для покриття неочікуваного відтоку коштів протягом короткотермінового періоду (30 днів) як видно з формули 1.1.

$$LCR = \frac{\text{ВЛА}}{\text{чистий очікуваний відплив грошових коштів протягом 30 днів}} \times 100\%, \quad (1.1)$$

Банк розраховує Коефіцієнт покриття ліквідністю за всіма валютами ($LCR_{\text{ВВ}}$) та коефіцієнт покриття ліквідністю за іноземними валютами ($LCR_{\text{ІВ}}$)

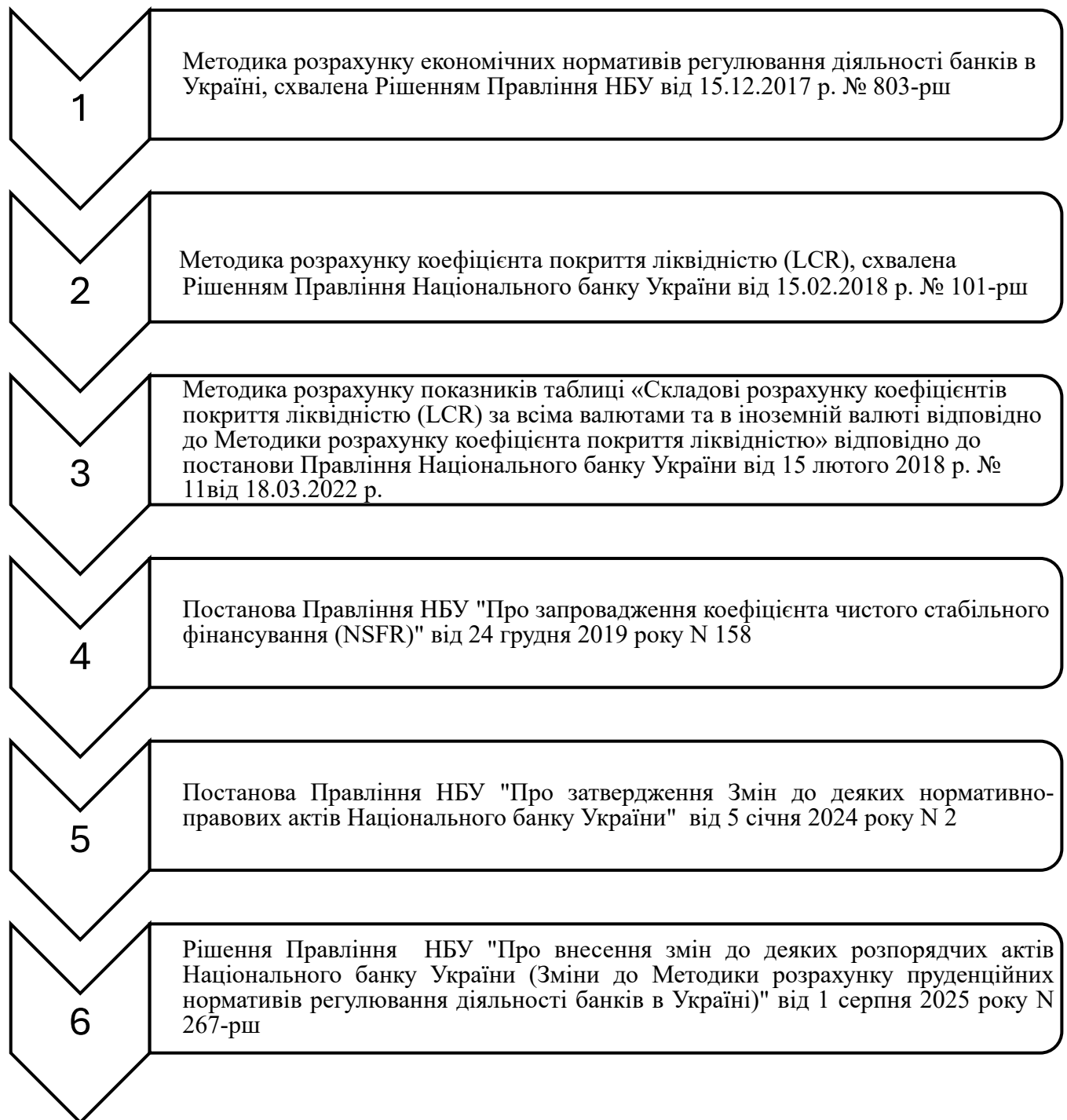


Рисунок 1.2 - Методики розрахунку нормативів ліквідності

Джерело: складено автором на основі [16-20]

Коефіцієнт покриття ліквідністю за всіма валютами (LCR_{BV}) - норматив ліквідності, який установлює мінімально необхідний рівень ліквідності за всіма валютами для покриття чистого очікуваного відпливу грошових коштів за всіма валютами протягом 30 календарних днів з урахуванням стрес-сценарію (далі - чистий очікуваний відплив грошових коштів за всіма валютами).

Банк розраховує коефіцієнт покриття ліквідністю за всіма валютами (LCR_{BV}) щодня як відношення високоякісних ліквідних активів за всіма валютами до чистого очікуваного відпливу грошових коштів за всіма валютами.

Чистий очікуваний відплив грошових коштів за всіма валютами визначається як різниця сукупних очікуваних відпливів і сукупних очікуваних надходжень грошових коштів за всіма валютами.

Сукупні очікувані відпливи та сукупні очікувані надходження грошових коштів за всіма валютами визначаються на підставі очікуваних відпливів та очікуваних надходжень грошових коштів за всіма валютами із застосуванням коефіцієнтів очікуваних відпливів та очікуваних надходжень, установлених Національним банком на основі стрес-сценарію.

Банк під час розрахунку чистого очікуваного відпливу грошових коштів за всіма валютами не враховує суму сукупних очікуваних надходжень за всіма валютами, яка перевищує 75 % від сукупних очікуваних відпливів за всіма валютами.

Коефіцієнт покриття ліквідністю за іноземними валютами (LCR_{IB}) - норматив ліквідності, який установлює мінімально необхідний рівень ліквідності за всіма іноземними валютами для покриття чистого очікуваного відпливу грошових коштів за всіма іноземними валютами протягом 30 календарних днів з урахуванням стрес-сценарію (далі - чистий очікуваний відплив грошових коштів за іноземними валютами).

Розрахунок коефіцієнту покриття ліквідністю за іноземними валютами (LCR_{IB}) відбувається щодня як відношення високоякісних ліквідних активів за іноземними валютами до чистого очікуваного відпливу грошових коштів за іноземними валютами.

Банк визначає сукупні очікувані відпливи та сукупні очікувані надходження грошових коштів за іноземними валютами на підставі очікуваних відпливів та надходжень грошових коштів за іноземними валютами із застосуванням коефіцієнтів очікуваних відпливів та очікуваних надходжень грошових коштів, установлених Національним банком на основі стрес-сценарію.

Аналогічно під час розрахунку чистого очікуваного відпливу грошових коштів за іноземними валютами не враховується сума сукупних очікуваних надходжень за іноземними валютами, яка перевищує 75 % від сукупних очікуваних відпливів за іноземними валютами.

Розрахунок коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами (LCR_{BV}) та коефіцієнта покриття ліквідністю за іноземними валютами (LCR_{IB}) здійснюється відповідно до Методики розрахунку коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR), установленної Національним банком [18].

Нормативні значення коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами (LCR_{BV}) та коефіцієнта покриття ліквідністю за іноземними валютами (LCR_{IB}) мають бути не менше ніж 100 %.

До високоякісних ліквідних активів, які можуть в будь-який момент часу у найкоротші строки бути проконвертовані у грошові кошти без втрати вартості банк відносить:

- банкноти та монети;
- кошти в НБУ;
- депозитні сертифікати НБУ строком до 1 дня;
- необтяжені ОВДП, що рефінансуються НБУ;
- інші активи, що відповідають вимогам щодо високоякісних ліквідних активів.

Активи, що включаються до ВЛА, мають відповідати на дату розрахунку і відповідатимуть протягом 30 днів таким характеристикам та вимогам:

1) активи не є обтяженими, що підтверджується тим, що немає будь-яких юридичних, контрактних, регуляторних, податкових або інших перешкод та обмежень щодо можливостей банку для їх передавання, продажу або іншого способу відчуження, у тому числі:

- активи не є предметом застави (прямо чи опосередковано) з метою забезпечення виконання зобов'язань;
- за цінними паперами, отриманими за операціями зворотного репо (з переходом права власності/розпоряджання), немає обмежень щодо їх продажу або передавання в забезпечення;

2) активи в будь-який момент за короткий термін можуть бути перетворені в грошові кошти без втрати вартості;

3) активи мають низький рівень ризику, низьку кореляцію з ризиковими активами, низьку волатильність, їх вартість легко визначити з належним рівнем достовірності;

4) цінні папери не є емітованими банком або пов'язаними з ним особами;

5) цінні папери мають активний ринок та/або приймаються Національним банком як забезпечення виконання зобов'язань за операціями з рефінансування;

6) активи включаються за вартістю, що не перевищує ринкову.

Показник чистого стабільного фінансування, нетто-фондування (NSFR) розроблений Базельським комітетом для стимулювання середньо- і довготермінового фінансування активів та операцій банків. Цей показник встановлює мінімальний рівень стабільного фінансування, виходячи з характеристик ліквідності банківських активів і бізнесу з часовим горизонтом в 1 рік. Розрахунок NSFR здійснюється відповідно до Методики розрахунку коефіцієнта чистого стабільного фінансування (NSFR), установлені НБУ [19-20].

Банк розраховує обсяг:

1) наявного стабільного фінансування (ASF) як суму складових ASF (регулятивний капітал та зобов'язання), зважених на установлені Національним банком коефіцієнти ASF, які відображають рівень їх стабільності на горизонті один рік;

2) необхідного стабільного фінансування (RSF) як суму складових RSF (активи та позабалансові зобов'язання), зважених на установлені Національним банком коефіцієнти RSF, які характеризують їх ліквідність на горизонті один рік.

Важливим інструментом, який використовується для підтримки ліквідності банку, є **норматив щодо формування обов'язкових резервів**. Обов'язкові резерви є одним з традиційних інструментів грошово-кредитної політики, за допомогою якого Національний банк визначає, який відсоток від обсягу залучених депозитів та інших зобов'язань банки мають резервувати належним чином (зазвичай – на своєму кореспондентському рахунку в Національному банку). При цьому для різних видів депозитів та зобов'язань можуть застосовуватися різні нормативи обов'язкового резервування. Банки мають змогу зараховувати визначений перелік бенчмарк-ОВДП у покриття до 60% обсягу обов'язкових резервів. Відповідний перелік визначається Національним банком з урахуванням пропозицій Міністерства фінансів України. Із 24 лютого 2026 року він містить 20 випусків цінних паперів.

У процесі аналізу та управління ліквідністю слід використовувати і інші методи. До таких методів внутрішньої оцінки ліквідності належать:

- аналіз грошових потоків (платіжний календар);
- GAP аналіз;
- щоденний звіт щодо стану ліквідності;
- аналіз концентрацій зобов'язань Банку;
- лімітування операцій.

Платіжний календар – це інструмент аналізу, прогнозування та оцінки платоспроможності банку за стандартних умов (без врахування стрес сценаріїв) на заданому часовому горизонті з урахуванням припущень щодо поведінки окремих балансових/позабалансових активів та пасивів банку у розрізі кожної окремої угоди. При побудові платіжного календаря слід використовувати наступні підходи:

- платіжний календар будується на строк не менше ніж 6 місяців від поточного дня, який приймається за точку відліку;
- всі балансові/позабалансові активи та пасиви аналізуються з точки зору руху грошових коштів у часі згідно умов діючих договорів з врахуванням припущень банку;
- індивідуальні припущення поза межами стандартних припущень можуть бути застосовані залежно від змін у законодавстві, ринкових умов або відповідно до отриманої інформації від бізнес-підрозділів.

GAP-аналіз – це інструмент, який відображає часову неузгодженість між вимогами та зобов’язаннями банку у певних часових інтервалах та використовується для оцінки ризику ліквідності з метою своєчасного його контролю. **Розрив (gap)** – різниця між сумами чутливих до змін відсоткових ставок активів (RSA) та зобов’язань (RLA) з відповідними строками погашення(рис.1.3).

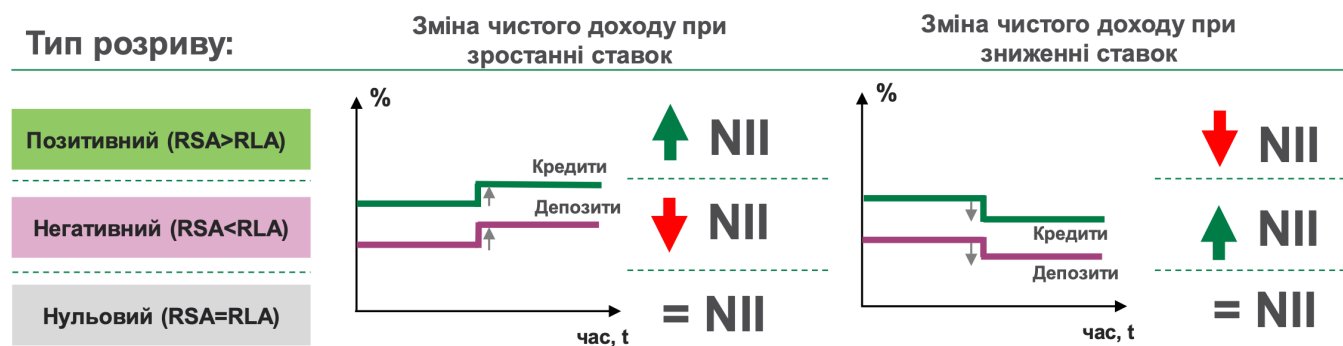


Рисунок 1.3 - GAP-аналіз та типи розривів (RSA – ризик-чутливі активи; RLA – ризик-чутливі зобов’язання; NII – чистий процентний дохід)

Джерело: НБУ[42]

GAP-аналіз проводиться за:

- контрактними строками;
- за контрактними строками з урахуванням припущень банку.

Часові інтервали, за якими банк здійснює GAP-аналіз для оцінки ліквідності, наступні:

- на вимогу або овернайт;
- від 2 до 31 дня;
- від 32 до 93 днів;
- від 93 до 183 днів;
- від 184 до 274 днів;
- від 275 до 365 (366) днів;
- від 366 (367).

Переважаання чутливих активів до ризику (RSA) над такими ж пасивами (RLA) означає позитивний тип розриву, тобто надлишок ліквідності, якщо вони рівні – розрив відповідно вважається нульовим, якщо ж переважають пасиви – це відображає негативний стан через нестачу ліквідності.

Метою **щоденного звіту** є аналіз фактичного стану ліквідності на поточну дату. До складу щоденного звіту входить інформація щодо:

- залишків на кореспондентських рахунках;
- залишків по активних та пасивних операцій з датою закінчення на дату побудову щоденного звіту;
- аналіз виконання нормативу обов’язкового резервування;
- залишків на поточних рахунках з урахуванням розрахованої умовно стабільної частини;
- концентрованих залишків на рахунках клієнтів;
- можливої вибірки за кредитами у формі «овердрафт»;
- інша інформація залежно від ринкової ситуації.

Аналіз концентрацій зобов’язань, в тому числі в розрізі часових інтервалів до погашення: до 1 місяця, 1 - 3 місяці, 3 - 6 місяців, 6 - 9 місяців, 9 - 12 місяців та понад 12 місяців, полягає у групуванні показників балансу за:

- п’ятьма та десятьма найбільшими вкладниками (кредиторами) банку;

- п'ятьма та десятьма найбільшими вкладниками (кредиторами), що пов'язані з банком;
- значимими вкладниками та іншими кредиторами банку/групами пов'язаних контрагентів. Значимими є вкладники та інші кредитори банку/групи пов'язаних контрагентів, сукупний обсяг залучених коштів за всіма укладеними договорами з якими становить більше 1 % зобов'язань банку на дату проведення аналізу;
- типами контрагентів (банки, небанківські фінансові установи, юридичні особи, фізичні особи, пов'язані з банком особи);
- за значними інструментами/продуктами або групами інструментів/продуктів. Значимим інструментом/продуктом є один інструмент/продукт або група інструментів/продуктів зі схожими характеристиками, сукупний обсяг залучених коштів за якими становить більше 1 % зобов'язань банку на дату проведення аналізу.

Метод лімітування «передбачає встановлення лімітів на банківські операції або показники ліквідності, серед яких розрив ліквідності, або нетто-ліквідна позиція банку (тобто різниця між обсягом ліквідних коштів, що є в банку, та попитом на них). Банк має бути здатним оперативно залучати кошти у випадку від'ємного розриву (дефіциту) ліквідності та розміщувати в дохідні активи у випадку додатного розриву (надлишку) ліквідності». Даний метод дозволяє контролювати активні та пасивні операції банків, величину та обсяги операцій із певними контрагентами, мінімізувати ризики ліквідності, кредитні та валютні ризики.

Універсальними методами для аналізу різних фінансових і економічних процесів залишаються моделювання та статистика, адже ліквідність включає велику кількість взаєпов'язаних чинників.

Показники ліквідності та способи її забезпечення можуть значно відрізнятися залежно від країни та її фінансової системи. Через це немає єдиного стандарту для всіх країн. У багатьох розвинених економіках, зокрема в Японії, Франції, Великобританії, Німеччині, ліквідність банків визначається через співвідношення

активних і пасивних статей балансу, які згруповані за певними категоріями. Такі показники є обов'язковими для банків та визначаються на національному рівні.

Але незалежно від наявності регуляторних вимог, необхідно ретельно планувати та диверсифікувати джерела фінансування, адже від цього залежать шляхи забезпечення банку ліквідністю.

Для забезпечення ліквідності банки можуть застосовувати наступні стратегії.

1. *Управління структурою активів та пасивів.* Ключовим аспектом управління ліквідністю є здатність банку підтримувати баланс між короткостроковими та довгостроковими зобов'язаннями. У цьому контексті банки повинні активно управляти термінами погашення своїх зобов'язань і відповідними активами, щоб уникнути ситуацій, коли зобов'язання необхідно погашати в найкоротші терміни, а активи не можуть бути швидко перетворені на ліквідні кошти.

2. *Скорочення термінів погашення активів.* Це може бути корисним у двох основних напрямках. Перший підхід полягає в тому, що зменшення терміну погашення деяких активів дозволяє їм стати ліквідними вже протягом періоду фінансової кризи, що приносить пряму вигоду. Другий підхід стосується того, що активи з коротким терміном погашення є більш ліквідними.

3. *Покращення середньої ліквідності активів.* Активи, термін погашення яких співпадає з періодами можливого дефіциту коштів, можуть залишатися важливим джерелом ліквідності, якщо вони можуть бути продані без значних втрат. Банки можуть підвищувати ліквідність своїх активів різними способами. Зазвичай цінні папери є більш ліквідними, ніж кредити або інші активи, навіть незважаючи на те, що деякі великі кредити нині оформлені таким чином, що їх можна досить легко продати на ринках. В активів з коротшим терміном погашення ліквідність зазвичай вища, ніж у тих, що мають більший термін погашення. Цінні папери, що випускаються у великих обсягах, мають вищу ліквідність завдяки покращеній кредитоспроможності.

4. *Продовження терміну зобов'язань.* Чим довший термін зобов'язання, тим менша ймовірність, що це зобов'язання стане актуальним, поки банк ще відчуває нестачу ліквідних коштів.

5. *Докапіталізація банку (випуск акцій).* Звичайні акції за своєю суттю не мають терміну погашення і не передбачають необхідності виплати відсотків або інших регулярних платежів, що робить їх вигідними для підтримки ліквідності банку.

6. *Скорочення умовних зобов'язань.* Зменшення обсягу кредитних ліній та інших умовних зобов'язань, які передбачають можливість виплати коштів у майбутньому, допомагає обмежити потенційний відтік грошових коштів і сприяє стабільному балансу джерел та використання коштів. Усі перераховані методи для забезпечення ліквідності зазвичай мають свою ефективність у звичайних умовах.

7. *Подушка ліквідності.* Щоб функціонувати навіть при найгіршій ситуації на ринку, банки зазвичай підтримують певний рівень ліквідних активів (готівка, короткострокові цінні папери тощо), які можуть бути використані у випадку форс-мажорних ситуаціях.

8. *Міжбанківське кредитування.* Важливим є ефективне використання короткострокових кредитних ліній та інших фінансових інструментів для покриття тимчасових потреб у ліквідності. Однак зловживання такими інструментами без належного контролю може призвести до підвищення ризиків, особливо якщо банк залежить від зовнішнього фінансування в умовах ринкової нестабільності.

9. *Моніторинг нормативних вимог.* Банки також повинні зважати на зміни в нормативно-правовому середовищі, які можуть вимагати від них дотримання нових стандартів ліквідності, таких як вимоги до LCR і NSFR. Це вимагає від банків не лише підтримання належних рівнів ліквідності, а й розвитку стратегії для ефективного управління активами і пасивами в умовах зміни ринкових умов.

Отже, банк повинен постійно аналізувати свої потреби в ліквідних коштах і ухвалювати рішення щодо їх використання, щоб уникнути як надлишку, так і

дефіциту ліквідності. Якщо ліквідних коштів надто багато і вони не використовуються, це призводить до втрат у вигляді втраченого прибутку. Натомість дефіцит ліквідності має бути оперативно усунений, щоб уникнути небажаних наслідків, таких як поспішне залучення кредитів чи продаж активів, що також знижує прибутковість. У разі наявності надлишку ліквідних коштів банк повинен мати план для їх інвестування з метою збільшення доходів. Правильне управління ризиками ліквідності є основою для збереження та відновлення довіри до банківської системи країни. Вплив дефіциту ліквідності на окремих банк та на систему в цілому є взаємопов'язаним і має двосторонній характер. Чим краще банк управляє ліквідністю, тим меншою є ймовірність його банкрутства в умовах фінансових потрясінь або економічних криз. Ключовим аспектом управління ліквідністю є здатність банку підтримувати баланс між короткостроковими та довгостроковими зобов'язаннями. У цьому контексті банки повинні активно управляти термінами погашення своїх зобов'язань і відповідними активами, щоб уникнути ситуацій, коли зобов'язання необхідно погашати в найкоротші терміни, а активи не можуть бути швидко перетворені на ліквідні кошти.

1.3 Роль Національного банку в підтримці і забезпеченні ліквідності банків України

Монетарні операції Національного банку України включають такі операції центрального банку, які здійснюються з метою безпосереднього регулюючого впливу на стан грошово-кредитного ринку в контексті досягнення операційних цілей грошово-кредитної політики.

До них включаються:

- інструменти постійного доступу;

- тендери, у т. ч. основні операції з регулювання ліквідності, тендери з підтримання ліквідності банків, операції з депозитними сертифікатами Національного банку України;
- інші монетарні операції, до яких належать: операції репо, операції з купівлі/продажу державних облігацій України з банками України, інтервенції на валютному ринку, надання стабілізаційних кредитів, купівля-продаж іноземної валюти на умовах “своп”.

НБУ використовує різні інструменти впливу на ліквідність на мікро- та макрорівні.

На макрорівні зазвичай використовуються проведення Національним банком України таких операцій:

- 1) з рефінансування (кредитів овернайт, кредитів рефінансування);
- 2) прямого репо;
- 3) з власними борговими зобов'язаннями;
- 4) з державними облігаціями України.

На мікрорівні НБУ використовує коефіцієнти ліквідності, а саме: коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR) та коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR).

До операцій з рефінансування входять:

- кредити овернайт – є інструментом постійного доступу, спрямованим на підтримання ліквідності банку;
- короткострокові або довгострокові кредити рефінансування – тендери з підтримання ліквідності банків, вони є основним монетарним інструментом з регулювання ліквідності. у випадку довгострокового кредитного рефінансування відсоткова ставка тісно пов'язана зі змінами облікової ставки НБУ .

Операції прямого репо – це нерегулярний стандартний інструмент, що спрямований на підтримку ліквідності банків у разі неочікуваних коливань ліквідності.

Операції з власними борговими зобов'язаннями – здійснюється шляхом випуску депозитних сертифікатів НБУ овернайт строком до 90 днів. Вони мають на меті вилучення ліквідності банківської системи.

Операції з державними облігаціями України – відносяться до інструментів довгострокового управління ліквідністю банків, операції проводять на біржовому та позабіржовому ринках. Метою є нівелювання структурних дисбалансів ліквідності

Практично у перші дні війни Національний банк України оперативно відреагував на нові виклики для банківської системи та впровадив ряд заходів, з метою безперебійної роботи банків та мінімізації впливу коштів з рахунків клієнтів банків. Національний банк вніс зміни до порядку надання кредитів рефінансування для підтримки ліквідності банків з огляду на зростання ліквідності банківської системи від початку війни, стабілізацію ситуації на фінансовому ринку, а також дострокове повернення банками кредитів рефінансування. Пріоритетним інструментом підтримки ліквідності банків знову стали забезпечені кредити рефінансування, як це і було до запровадження воєнного стану.

З метою розширення можливостей банків з отримання кредитів рефінансування під заставу облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП) Національний банк пом'якшив підходи до оцінки вартості таких цінних паперів. Так, із 4 травня 2022 року заставна вартість ОВДП, номінованих у національній та іноземній валютах, розраховуватиметься без понижуючого коригуючого коефіцієнта. Проте вона не перевищуватиме номінальну вартість цінного папера (індексовану вартість для облігацій внутрішньої державної позики з індексованою вартістю). Водночас Національний банк уточнив умови отримання бланкового рефінансування. Доступ до нього, починаючи з 4 травня 2022 року, зберігається лише для банків, які вичерпали можливості отримання забезпеченого рефінансування, та мають вплив коштів фізичних осіб із 23 лютого 2022 року у розмірі 5% і більше.

Зазначені зміни покликані були нормалізувати процес застосування Національним банком монетарних інструментів під час управління грошово-

кредитним ринком шляхом регулювання ліквідності банківської системи. Для покриття можливого відпливу коштів банки мають достатній запас високоякісних активів та доступ до інструментів рефінансування, забезпечених заставою. Національний банк постійно стежить за станом ліквідності фінансової системи і в разі потреби готовий вживати необхідних заходів для її збереження на належному рівні.

Зміни до порядку отримання бланкового рефінансування унесено постановою Правління Національного банку України від 19 квітня 2022 року № 76 "Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 22". Зміни щодо коригуючих коефіцієнтів передбачені рішенням Правління Національного банку України від 19 квітня 2022 року № 190-рш "Про застосування коригуючих коефіцієнтів для облігацій внутрішніх державних позик в умовах запровадження воєнного стану", що набрала чинності з 4 травня 2022 року та діятиме протягом шести місяців із дня припинення або скасування воєнного стану в Україні або до прийняття іншого рішення.

Після стабілізації економіки регулятор очікує, що відновиться і банківська діяльність. Тоді планується проведення аналізу якості активів, визначення достатності формування резервів та розміру регулятивного капіталу. Регулятор остаточно визначить перехідний період для відновлення капіталу, в тому числі за підтримки акціонерів. У межах оцінки стійкості банків НБУ запровадив модель екстраполяції прогнозних даних активів і зобов'язань, які не будуть змінюватися три роки, окрім впливу курсових переоцінок або резервування.

Завдяки активним діям НБУ та підтримці банків на даний час ліквідність банківської системи загалом залишається високою, іноді – рекордною. Про це в тому числі свідчить динаміка залишків коштів на кореспондентських і транзитних рахунках банків (рис.1.4).

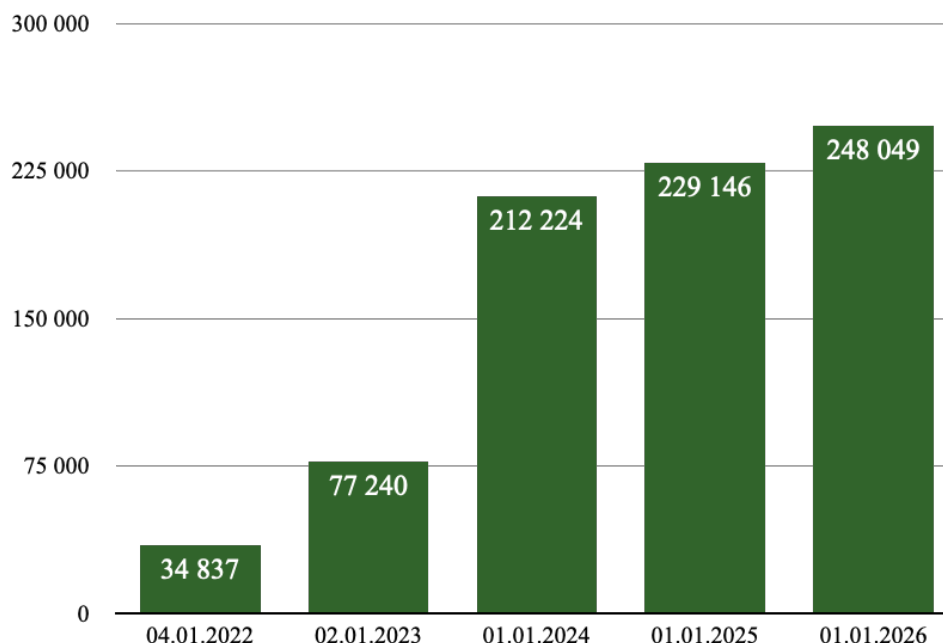


Рисунок 1.4 - Динаміка залишків коштів на коррахунках банків, млн.грн.

Джерело: складено автором за даними НБУ [43]

Коррахунки банків – загальний обсяг коштів на кореспондентських та транзитних рахунках банків, відкритих у Національному банку України. Характеризує обсяг безготівкових коштів, який доступний для негайного здійснення трансакцій банками на відповідний момент часу. Через це за економічним змістом цей показник є тотожним поняттю “ліквідність банківської системи”. Для цілей монетарного аналізу фактори, які зумовлюють зміну коррахунків банків, умовно поділяють на монетарні операції Національного банку України та автономні чинники.

Підвищення облікової ставки (рис.1.5) в червні 2022 року зробило рефінансування НБУ доволі дорогим – 25% річних, але вже в жовтні 2023 року облікова ставка була знижена з 20% річних до 16% річних.

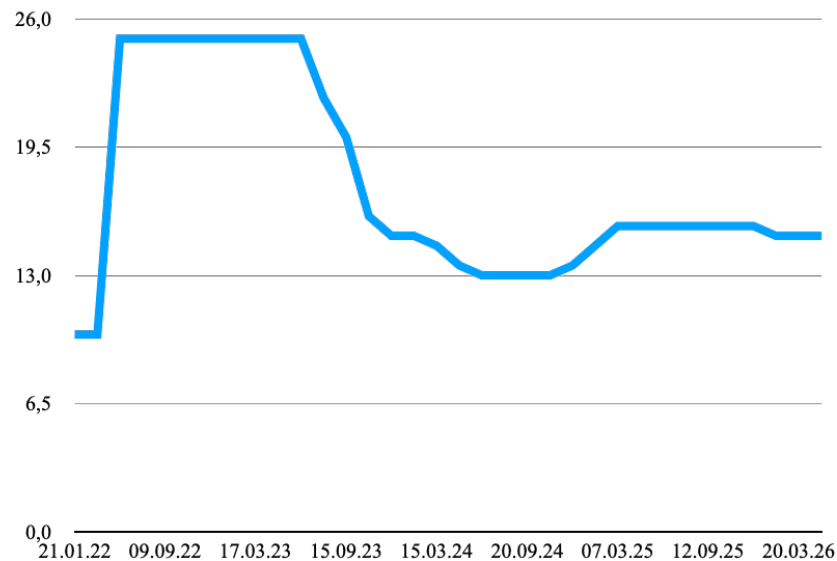


Рисунок 1.5 - Динаміка облікової ставки НБУ

Джерело: складено автором за даними НБУ [44]

При цьому зниження ставки не змінило привабливість депозитного сертифіката (ДС) НБУ для розміщення вільної ліквідності банками. Він фактично став альтернативним безризиковим інвестиційним інструментом, що наглядно демонструє рис.1.6.

Використання ДС як способу вилучення гривні з обігу задля пригнічення інфляції може мати різкі та значні наслідки одразу після закінчення війни. Як тільки почнеться активна відбудова економіки і оживе кредитування та імпорту, гривня (яка вивільниться із ДС) у величезних обсягах потрапить в обіг, створюючи додатковий тиск на ціни та курс валют. Одним із напрямків зменшення зазначеного впливу ДС можуть стати дії зі стимулювання привабливості гривневих активів.

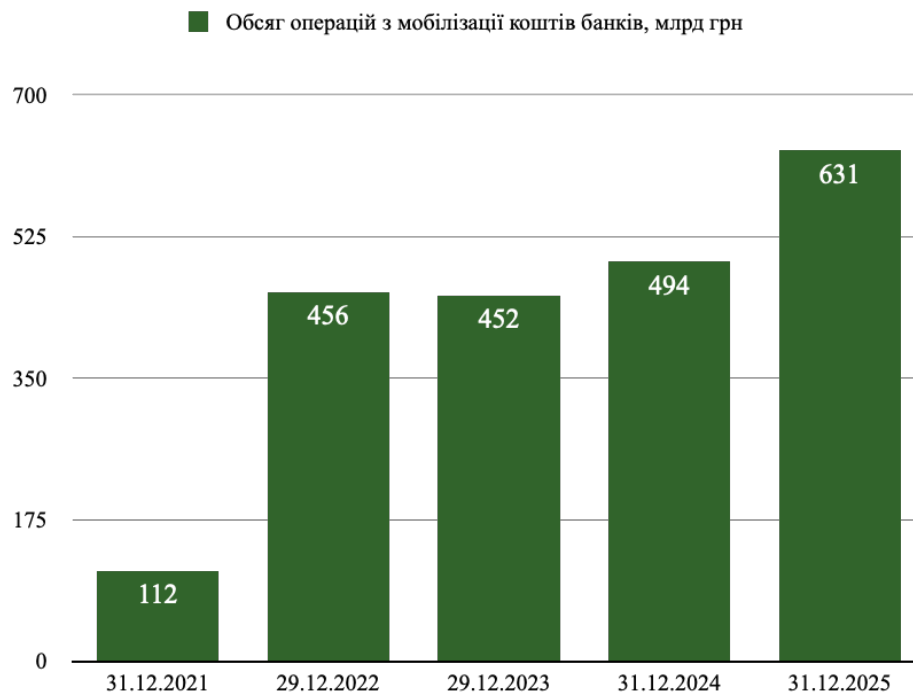


Рисунок 1.6 - Динаміка розміщення ДС НБУ на звітні дати

Джерело: складено автором за даними НБУ [45]

Останні довгострокові тендери з підтримання ліквідності банків НБУ проводив в 2021 році, що зображено в табл. 1.1. В 2022 році було прийнято рішення їх не застосовувати.

Таблиця 1.1 - Результати проведення Національним банком України процентних тендерів з підтримання ліквідності банківської системи [45]

Дата тендеру	Дата погашення	Кількість задоволених НБУ заявок, шт.	Загальний обсяг задоволених НБУ заявок, млн. грн.	Процентна ставка, за якою задоволені НБУ заявки, % річних	
				Гранична	Середньозважена (розрахункова)
09.07.2021	05.07.2024	15	5 000,00	7,50	7,66
13.08.2021	09.08.2024	6	1 783,00	9,00	9,18
10.09.2021	06.09.2024	7	3 000,00	9,50	9,91

Важливим інструментом, який НБУ використовує для підтримки ліквідності банку, є нормативи щодо формування обов'язкових резервів. Якщо впродовж 2016–

2020 рр обов'язкові резерви були практично незмінними, то впродовж 2022–2024 рр цей інструмент переглядався декілька разів. Якщо на початок 2022 року сума обов'язкових резервів в банківській системі становила 52.5 млрд.грн., то станом на травень 2026 року – 644,75 млрд. грн. (рис.1.7)

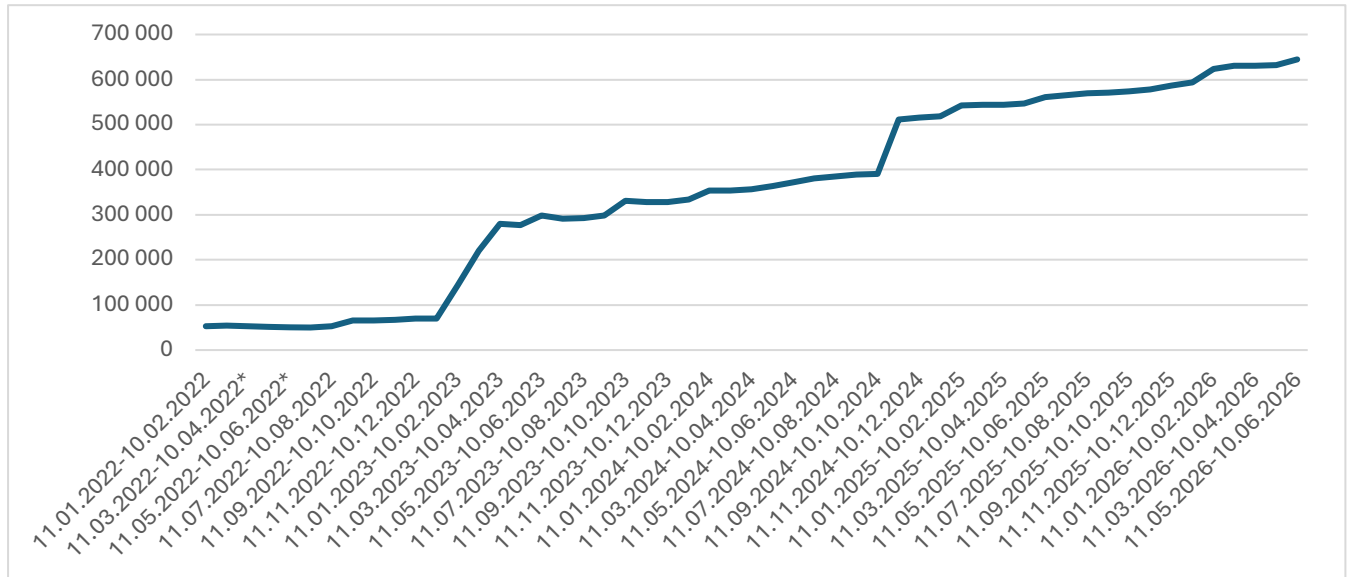


Рисунок 1.7 - Динаміка обсягу обов'язкових резервів у встановленому нормативі

Джерело: складено автором за даними НБУ [46]

Роль Національного банку України у забезпеченні ліквідності банків є надзвичайно важливою, особливо в умовах сучасних викликів. Ефективна діяльність НБУ сприяє збереженню стабільності економіки, підтримці банківської системи та формуванню довіри до національної валюти. Проведені дослідження свідчать про те, що в банківській системі України за період 2022-2025 років спостерігається непродуктивне використання високоліквідних активів. Банківські установи забезпечують значне перевищення встановлених НБУ нормативів ліквідності. Провідну роль в процесі регулювання ліквідності банків України займає НБУ як суб'єкт управління.

Подальша діяльність НБУ повинна бути спрямована на зміцнення фінансової системи, підтримку інновацій та забезпечення сталого економічного розвитку України. Однак, для досягнення довгострокової цінової стабільності необхідна узгоджена політика уряду, центрального банку та інших державних органів.

РОЗДІЛ 2

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛІКВІДНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ

2.1 Аналіз ліквідності банків України в сучасних умовах

Війна має суттєвий негативний вплив на фінансовий сектор країни, оскільки спричиняє економічну нестабільність, зростання ризиків та нестабільність фінансових показників. Насамперед воєнні дії призводять до скорочення економічної активності, зниження доходів населення і підприємств, що негативно впливає на банківську систему та фінансові ринки. Банки змушені посилювати системи ризик-менеджменту, обмежувати кредитування та формувати додаткові резерви для покриття можливих збитків. Водночас Національний банк запроваджує спеціальні заходи підтримки ліквідності та стабільності фінансової системи, а для стримування кризових явищ застосовує валютні обмеження, регулювання процентних ставок та інтервенції на валютному ринку. Іноземні та внутрішні інвестори скорочують вкладення через високий рівень ризику та невизначеність майбутнього економіки. Це призводить до зменшення обсягів інвестицій, уповільнення розвитку підприємств та скорочення ділової активності. Для розуміння сучасних тенденцій в банківській системі необхідно провести аналіз динаміки та структури активів та пасивів банків (сумарно) за останні 4 роки.

Як бачимо із таблиці 2.1, де за даними статистичної звітності НБУ, згруповані активи банківської системи з 2022 по 2025 рік:

Таблиця 2.1 – Динаміка активів банківської системи 2022-2025рр.(млн.грн)

Звітна дата	Активи (усього)	Надані кредити	Кредити суб'єктам господарювання	Кредити фізичним особам	Резерви за активними операціями банків
на 1.01.2022	2 053 232	1 065 347	795 513	242 633	308 349
на 1.01.2023	2 351 678	1 036 213	801 413	209 943	369 936
на 1.01.2024	2 945 030	1 024 678	783 690	222 590	371 189
на 1.01.2025	3 414 920	1 138 032	850 581	274 272	357 989
на 1.01.2026	4 000 716	1 220 332	869 727	341 848	186 225

Джерело: складено автором за даними НБУ [47]

Незважаючи на складність економічної ситуації, банки перші два роки воєнного стану втрачали кредитні портфелі та наращували резерви за активними операціями і направляли ліквідність в державні цінні папери. Але в період 2024 та 2025 років кредитування як фізичних так і юридичних осіб поступово відновлюється. Отже, почав формуватися тренд на направлення банківської ліквідності до реального сектору економіки. Ресурсна база банківської системи в період 2022-2025 років зростала (таб.2.2):

Таблиця 2.2 – Динаміка пасивів банківської системи 2022-2025рр.(млн.грн)

Звітна дата	Пасиви (усього)	Статутний капітал	Зобов'язання банків	Кошти суб'єктів господарювання	Кошти фізичних осіб
на 1.01.2022	2 053 232	481 535	1 797 718	758 434	726 898
на 1.01.2023	2 351 678	407 021	2 135 838	889 526	933 240
на 1.01.2024	2 945 030	404 751	2 648 986	1 260 156	1 083 758
на 1.01.2025	3 414 920	406 835	3 046 573	1 497 363	1 216 229
на 1.01.2026	4 000 716	406 184	3 537 803	1 720 063	1 406 735

Джерело: складено автором за даними НБУ [47]

Нарощування джерел ліквідності відбувалося за рахунок коштів юридичних осіб (на 962 млрд. грн) та фізичних осіб (679 млрд. грн.). Статутні капітали, навпаки зменшилися за відповідний період на 75,35 млрд. грн.

У квітні 2022 року, набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення стабільності системи гарантування вкладів фізичних осіб», згідно якого впродовж дії воєнного стану в Україні та 3 місяців з дня його припинення чи скасування Фонд гарантування вкладів відшкодовує кожному вкладнику банку кошти в повному розмірі вкладу, включаючи відсотки, нараховані станом на кінець дня, що передує дню початку виведення банку з ринку.

Після завершення тримісячного періоду з дня припинення чи скасування воєнного стану в Україні Фонд гарантуватиме відшкодовування коштів в розмірі вкладу, включаючи відсотки, але не більше 600 тисяч гривень, незалежно від кількості рахунків в одному банку.

До того розмір гарантованого відшкодування становив 200 тис грн. Даним Законом передбачено, що АТ «Ощадбанк» стає учасником системи гарантування вкладів фізичних осіб. Вище вказані заходи дали змогу підтримати довіру населення до банківської системи і не допустили відтоку коштів з банків.

Ще одним важливим кроком з точки зору збільшення заощаджень у банках став дозвіл на купівлю населенням іноземної валюти (на суму еквівалентну 50 000 грн, а згодом було дозволено купівлю валюти на суму еквівалентну 100 000 грн) з подальшим розміщенням її на депозит, строком 3 та більше місяців.

Відповідно до інфляційного звіту НБУ [23], на початку 2026 року економічна активність знизилася, передусім через наслідки атак росії на енергетичну інфраструктуру та об'єкти логістики на тлі дуже холодної зими. Додатковий вплив мала стримана бюджетна політика з огляду на затримки надходжень зовнішньої допомоги. Економічна активність дещо пожвавилася в міру скорочення енергодефіцитів навесні, однак загалом, за оперативною оцінкою ДССУ, у I кварталі реальний ВВП скоротився на 0.5% р/р. Надолуження бюджетних витрат у міру

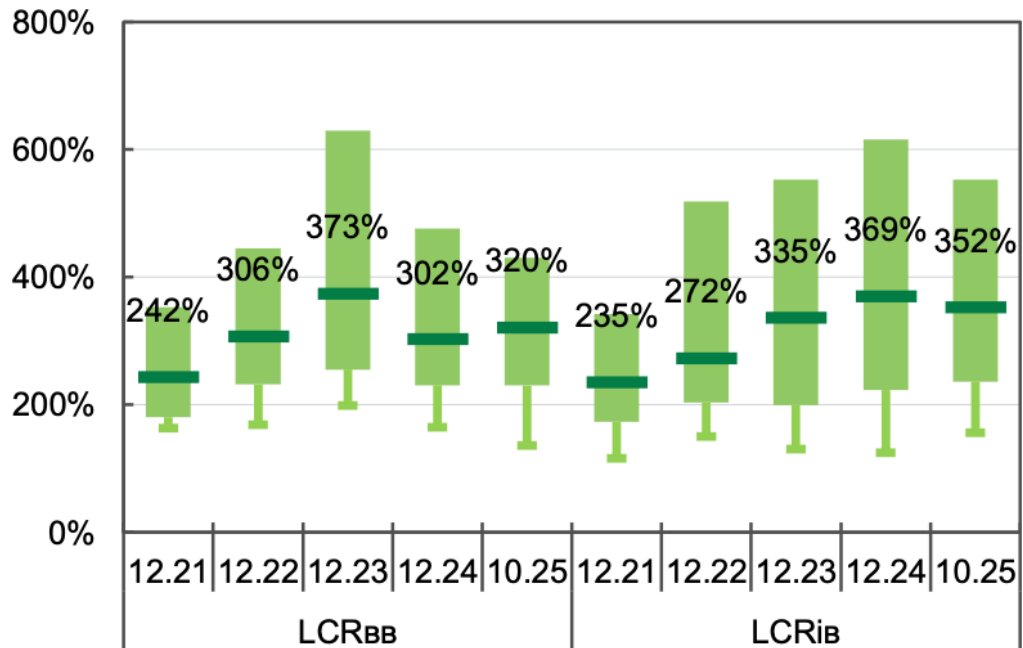
надходження міжнародної допомоги сприятиме поживленню економіки впродовж наступних місяців. Водночас, ураховуючи гірші результати I кварталу, все ще важкий стан енергосистеми та накопичення негативних економічних ефектів від війни на Близькому Сході, НБУ погіршив прогноз зростання ВВП у 2026 році до 1.3%. У міру поступової нормалізації умов функціонування економіки України та зниження геополітичної напруженості очікується пришвидшення зростання реального ВВП – до 2.8–3.7% у 2027–2028 роках. Цьому передусім сприятимуть стійкий споживчий попит, поживлення інвестиційної активності, відновлення енергосистеми, а також нарощування врожаїв.

Ураховуючи необхідність утримання інфляційних процесів під контролем та повернення інфляції на траєкторію стійкого сповільнення, НБУ переглянув прогнозну траєкторію облікової ставки – наразі очікується її утримання на рівні 15% до II кварталу 2027 року. Для приведення інфляції до цілі на горизонті політики НБУ також надалі забезпечуватиме стійкість валютного ринку в режимі керованої гнучкості курсу. У разі посилення ризиків для цінової динаміки НБУ буде готовий вжити додаткових заходів зі стримування інфляції, у тому числі підвищити облікову ставку.

Всі перелічені економічні фактори прямо та опосередковано впливають на рівень ліквідності банків України. Станом на 01.01.26р. кількість діючих банків в Україні становила 60, які зберігають комфортний запас ліквідності. Водночас припливи коштів клієнтів дещо сповільнилися, а залишки коштів бізнесу стали волатильнішими. Через активне кредитування зменшилася частка високоякісних ліквідних активів у балансах банків. Такі зміни потребують посиленої уваги до управління ризиками ліквідності, цьому сприятиме започаткований у 2025 році процес ILAAP (Internal Liquidity Adequacy Assessment Process).

Усереднений норматив короткострокової ліквідності LCR в усіх валютах надалі більш як утричі перевищує мінімальне значення (рис.2.1). Усереднений норматив довгострокової ліквідності NSFR – удвічі вищий за необхідний. На 01.01.26 р. значення LCR менше ніж 200% має невелика кількість банків, а саме: АБ

"УКРГАЗБАНК" (154.64%), АТ "БАНК КРЕДИТ ДНІПРО" (167.42%) АТ «МІБ» (179.26), АТ "КРИСТАЛБАНК" (180.96) та інші (Додаток А). Комфортний запас ліквідності мають майже всі банки системи. Висока ліквідність гарантує їхню стійкість до малоймовірних нині значних впливів коштів або скорочення їх надходжень. У III кварталі 2025 року в опитуванні про умови кредитування банки зазначили, що очікують на послаблення ризику ліквідності [40].



Грані прямокутника – перший та третій квартилі розподілу. Лінія всередині прямокутника – медіана. Нижні лінії поза прямокутником – мінімум. Нормативне значення – 100%.

Рисунок 2.1 - Коефіцієнти покриття ліквідністю в усіх валютах (LCRвв) та в іноземних валютах (LCRів) [40]

З'явилися ознаки нормалізації гривневої ліквідності банків та поступове повернення її показників до "довоєнного" рівня. Обсяги високоякісних ліквідних активів (ВЛА) у банках знизилися з початку року, а їх частка в активах скоротилася до 34%, що нижче за показник до повномасштабного вторгнення. Частка депозитних сертифікатів овернайт у ВЛА також зменшилася з початку року. Такі тенденції разом із поживавленням кредитування потребують від банків дедалі більшої уваги до

управління ризиками ліквідності. Обсяг ВЛА в іноземній валюті та їх частка в активах також знизилися порівняно з кінцем попереднього року, щоправда, значною мірою через регуляторні обмеження. Зокрема, зі складу ВЛА поступово виключаються кошти українських банків в іноземних банках інвестиційного класу, тоді як обсяг цих вкладень майже не змінюється. Структура ВЛА в іноземних валютах майже незмінна: половину становлять цінні папери інвестиційного класу, ще третину – кошти на рахунках у банках інвестиційного класу. Водночас ці дві складові валютних ВЛА й надалі покривають близько половини зобов'язань банків в іноземних валютах. LCR в іноземній валюті незмінно високий. Тож запас міцності банків для реагування на волатильність коштів в іноземній валюті також високий (рис.2.2).

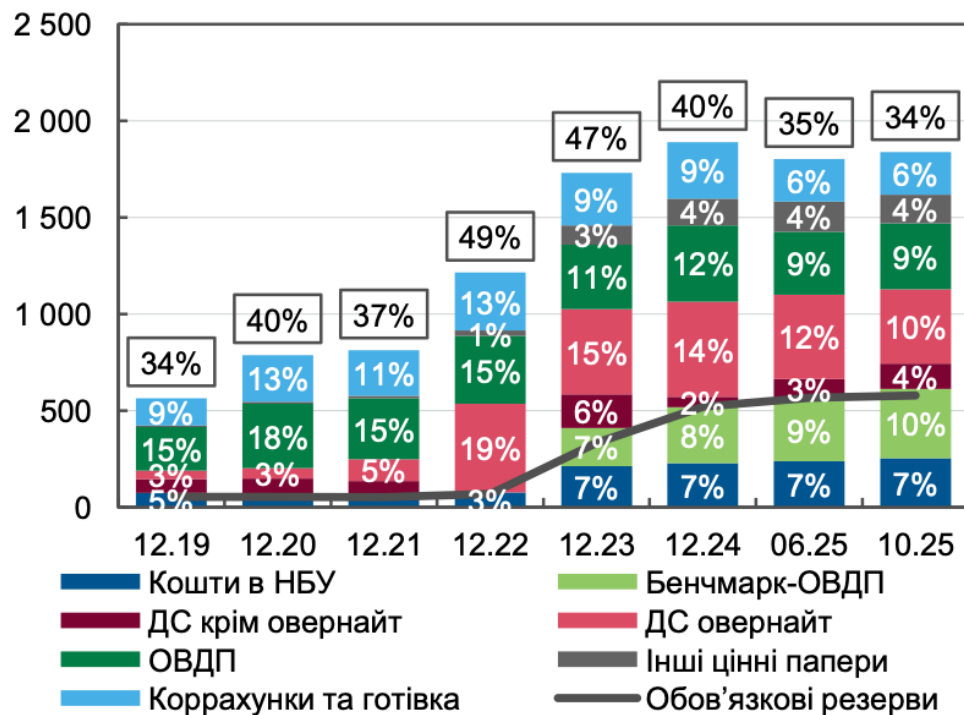


Рисунок 2.2 - Високоліквідні активи в усіх валютах, млрд грн, та їхня частка в чистих активах [40]

Кошти клієнтів формують понад 90% зобов'язань та незмінно залишаються базою фінансування банків. Частка коштів бізнесу дещо перевищує частку вкладень населення. Лише окремі невеликі банки потребують додаткових джерел фінансування. Дві такі установи користуються рефінансуванням НБУ, частка якого в зобов'язаннях

сектору становить лише 0.03%. Деякі банки, передусім великі, залучають кошти від МФО для реалізації окремих проєктів, переважно в незначних обсягах. Загалом частка зовнішнього фондування залишається на найнижчих рівнях із 2004 року, відколи доступна надійна статистика.

Темпи зростання коштів клієнтів у банках знизилися [40]. Кошти населення в усіх валютах за 2025 рік збільшилися на 15%, гривневі вкладення зростали лише незначно швидше. Це найнижчі темпи припливів гривневих коштів до банків за період повномасштабної війни і менші, ніж до 2022 року. Попри сповільнення, припливи коштів населення до банків передбачувані та сталі, періодичні сезонні коливання не створюють викликів для діяльності (рис.2.3).

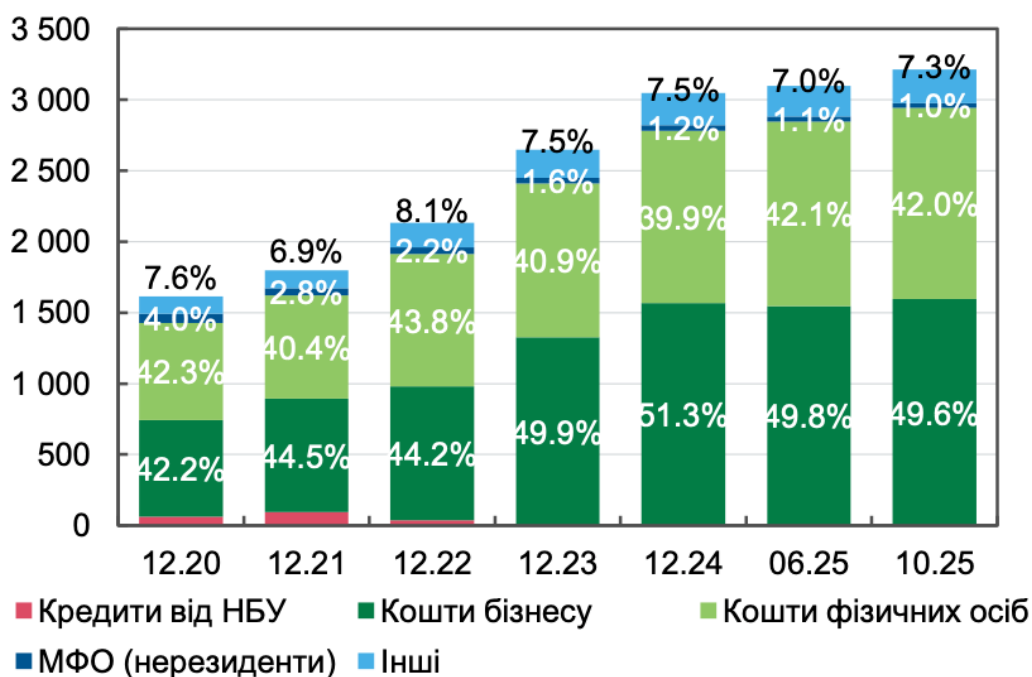


Рисунок 2.3 - Зобов'язання банків, млрд грн [40]

Банки всіх груп наращують кошти населення в гривні. Приватним банкам це вдається майже вдвічі швидше, ніж іноземним: річні темпи зростання становлять 24% та 15% відповідно. Темпи залучення коштів державними банками відповідають середнім показникам. Інтенсивна конкуренція за вкладників зберігається. Безперебійна та ефективна робота сектору, незважаючи на численні події

операційного ризику протягом останніх років, утверджує довіру клієнтів до банків. Банки мають достатні запаси капіталу та ліквідності. Тож, обираючи банк, клієнти розглядають фінустанови всіх груп і керуються як дохідністю, так і зручністю банківських послуг загалом. Крім ставки депозитів, банки намагаються привабити клієнтів вигідними умовами обслуговування та кредитування.

У 2025 році банки вперше подали до Національного банку звіти з ІЛААР. Перше застосування ІЛААР підтвердило низькі ризики ліквідності. ІЛААР – це системна самодіагностика банками стану ліквідності за різних умов. Фінустанови мають не лише дотримуватися вимог регулятора за нормальних умов, а й мати власні підходи до оцінки та контролю ліквідності з урахуванням ймовірності настання гіпотетичних стресових подій. За даними НБУ [40,55] з одного боку, звіти з ІЛААР вчергове підтвердили наявність значного запасу ліквідних активів у банків, що робить їх стійкими до можливих ринкових шоків. Із іншого боку, звіти продемонстрували значні розбіжності в підходах банків до оцінки рівня ліквідності та певні лакуни їхньої практики. Банки можуть детально оцінити потребу в ліквідних активах з огляду на історичні відпливи коштів. Однак фінустанови лише зрідка моделюють гіпотетичні комплексні сценарії кризи ліквідності, що впливає на всі складові їхньої діяльності – від спроможності кредитувати до дохідності основних операцій. Надалі удосконалення ІЛААР підвищить якість управління ризиками ліквідності, що є важливим з огляду на послаблення запасу ліквідності та активне зростання сектору.

За економічною перспективою ІЛААР банк визначає всі значущі фактори ризику ліквідності на короткостроковому (один рік) та довгостроковому (три роки) горизонтах. Фінустанова має оцінити вплив цих факторів та можливу потребу в ліквідних активах від реалізації ризиків за базових та несприятливих умов. Прикладами таких факторів є зміна поведінки клієнтів, зокрема власників великих вкладів, ринкові коливання вартості фінансових інструментів та макроекономічні зміни. За економічною перспективою банк застосовує власні визначення необхідної

та доступної ліквідності. Економічна перспектива дає можливість банку оцінити свій профіль ризику в контексті власної бізнес-моделі.

Банки зазвичай детальніше та якісніше оцінювали достатність короткострокової ліквідності, ніж довгострокового фінансування. Для дослідження довгострокового фінансування майже не використовуються окремі специфічні припущення, пов'язані з реалізацією ризиків на довгостроковому горизонті. Водночас у довгостроковій перспективі майже всі установи прогнозували помітне зростання обсягів основних операцій і необхідного фінансування під них. Лише один банк виявив брак ліквідності за економічною перспективою, решта системно важливих банків прозвітували про достатність загального обсягу ліквідності та фінансування.

У нормативній перспективі банки намагалися відобразити два сценарії зміни ліквідності: базовий та несприятливий. Іноді припущення несприятливого сценарію були недостатньо стресовими, тож оцінені нормативи ліквідності мало відрізнялися між сценаріями. Водночас банки передбачили значні управлінські запаси ліквідності: для короткострокової ліквідності в середньому додатково 23 в. п., для довгострокового фінансування – 12 в. п. понад мінімальні вимоги 100%.

З огляду на потребу досягти цільового рівня інфляції Національний банк протягом майже всього 2025р. утримував ключову ставку незмінною – 15.5% річних. Відповідно ставки за вкладами фізичних та юридичних осіб залишаються стабільними. Водночас темпи припливів безплатних гривневих коштів на поточні рахунки та строкових депозитів населення до банків були співставними. Оскільки вартість та частка платного фондування банків практично незмінна, то й середньозважена вартість гривневого банківського фондування стабільна – близько 6.5% .

Однак ціна залучень значно вища в низки невеликих приватних банків, що змушені конкурувати за клієнтів ставками. Тож їхні можливості надалі підвищувати ставки вкрай обмежені, а ризики прибутковості підвищені. Валютні кошти банки і надалі залучають неохоче та майже безкоштовно, у середньому за ставкою 1.5%.

Дохідність активів дещо збільшилася, передусім завдяки вищій дохідності кредитів. Підвищення ставок за новими позиками бізнесу в першому півріччі як реакція на більш жорсткі монетарні умови відобразилося на дохідності портфеля в другій половині року [40]. Зростання кредитного портфеля підвищило частку доходів від кредитів у загальних процентних доходах до близько 44%. У приватних українських та іноземних банків доходи від кредитів перевищують обсяги процентних витрат, що забезпечує їм стійкість чистої процентної маржі (рис.2.4).



Рисунок 2.4 - Дохідність активів та вартість зобов'язань [40]

З огляду на жорсткі монетарні умови дохідність високоякісних ліквідних активів також залишалася стабільно високою. Банки, отримуючи 30% процентних доходів від ОВДП, і надалі докладалися до фінансування дефіциту бюджету. Натомість через жваве кредитування зменшувалися вкладення банків у депозитні сертифікати НБУ. Тому, попри незмінну ставку, обсяг доходів від цього інструменту порівняно з минулим роком зменшувався. Можливе зниження облікової ставки посилить ризики для прибутковості банків, які надмірно покладаються на прибутки від короткострокових безризикових інструментів. Але тенденція до підтримання портфелю високоліквідних інструментів буде продовжена, адже більшість банків дотримуються моделі безризикового отримання прибутку.

2.2 Оцінка стану та інструментів забезпечення ліквідності АТ «БІЗБАНК»

На основі даних про пруденційні нормативи та балансових показників проаналізуємо стан ліквідності АТ «БІЗБАНК» та зробимо відповідні висновки щодо інструментів та рівня забезпечення його ліквідністю, а також структуру її змін.

Динаміка показників ліквідності з 01.01.2022 по 01.01.2026 роки представлена в таблиці 2.3 та рис.2.5.

Таблиця 2.3- Динаміка показників ліквідності АТ «БІЗБАНК»

Звітна дата	LCRBB	LCRiB	NSFR
01.01.22	413,9400	230,8710	172,8543
01.01.23	458,2549	180,5247	205,1253
01.01.24	406,5421	297,3149	202,4714
01.01.25	483,1400	222,4850	146,1556
01.01.26	238,6594	157,7570	139,9738

Джерело: складено автором на основі звітності АТ «БІЗБАНК» [52]

Коефіцієнти покриття ліквідністю в усіх валютах (LCR_{вв}) та в іноземних валютах (LCR_{ів}) за останні чотири роки перевищують нормативні значення майже в 4 рази, але за 2025 рік LCR_{вв} мав тенденцію до зниження за 2025 рік LCR_{вв} мав тенденцію до зниження з 483.14% до 238.66%, тобто в 2 рази. Показник NSFR має також тенденцію до зниження, але вона має риси повільної волатильності.

Аналіз складових розрахунку коефіцієнтів покриття ліквідністю (LCR) за всіма валютами та в іноземній валюті відповідно до Методики розрахунку коефіцієнта покриття ліквідністю свідчить про збільшення суми високоліквідних активів (ВЛА), але значних змін зазнав чистий очікуваний відплив грошових коштів. Таким чином за 2025 рік загальний обсяг високоякісних ліквідних активів (ВЛА) збільшився на 980.32 млн.грн, сукупні очікувані відпливи грошових коштів у всіх валютах збільшилися на

271.11 млн. грн, а сукупні очікувані надходження грошових коштів зменшилися на 600.42 млн. грн.

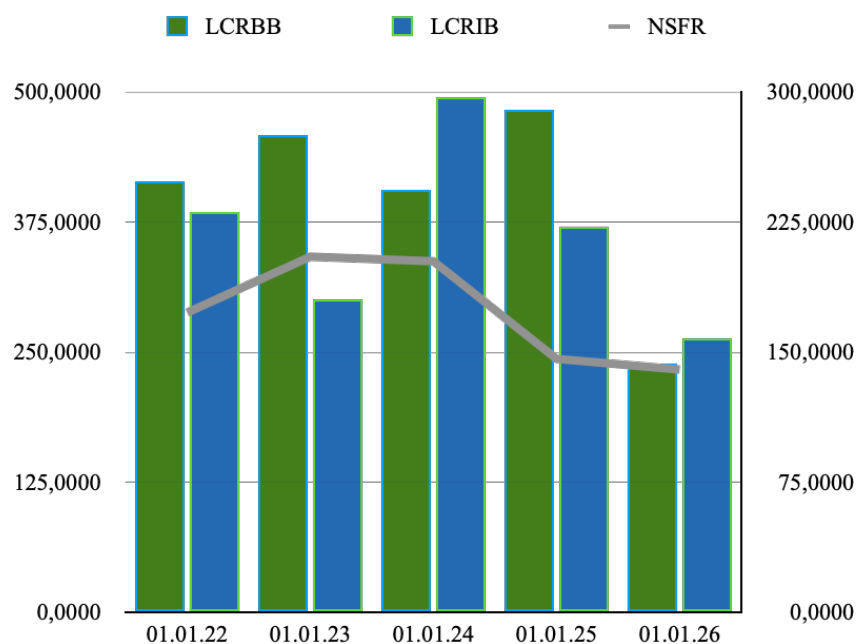


Рисунок 2.5 Структура показників ліквідності 2021-2025рр.

Джерело: складено автором на основі звітності АТ «БІЗБАНК» [52]

Структура змін ВЛА зображена на рис.2.6:

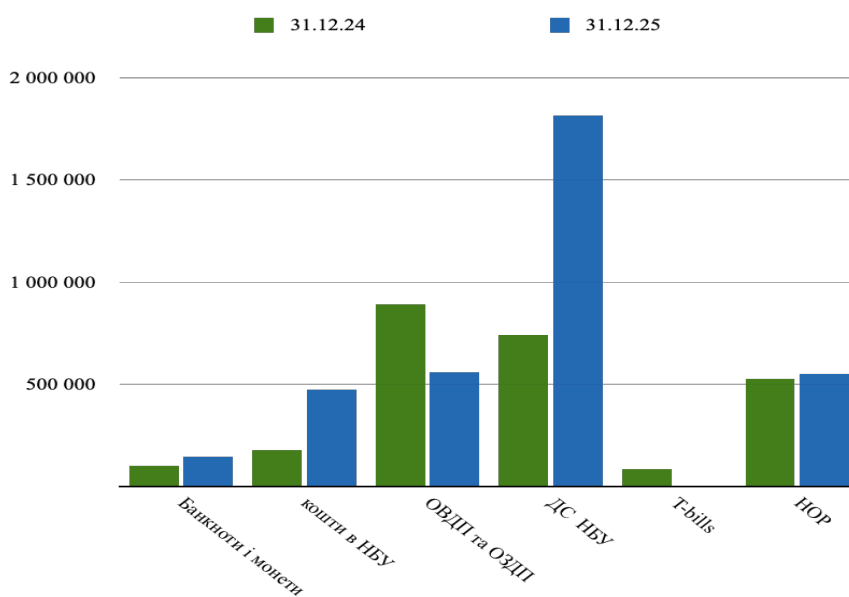


Рисунок 2.5 - Структура показників ліквідності 2021-2025рр.

Джерело: складено автором на основі звітності АТ «БІЗБАНК» [52]

Відповідно до даних таблиці 2.4 банк збільшив розмір коштів в НБУ на 245.98 млн. грн., портфель депозитних сертифікатів НБУ збільшився на звітні дати на 1.074 млрд. грн.

Таблиця 2.4 – Динаміка високоліквідних активів АТ «БІЗБАНК» за 2025 рік

Звітна дата	Банкноти і монети	кошти в НБУ	ОВДП та ОЗДП	депозитні сертифікати НБУ	T-bills	сума обов'язкових резервів	загальний обсяг високоякісних ліквідних активів (ВЛА)
31.12.24	100 646,79	179 703,39	889 106,09	740 000,00	83 950,24	527 277,76	1 466 128,76
31.12.25	146 881,16	475 180,40	560 577,41	1 814 000,00	0,00	550 189,75	2 446 449,22

Джерело: складено автором на основі звітності АТ «БІЗБАНК» [52]

Портфель ОВДП та ОЗДП, що рефінансуються Національним банком України, зменшився на 325.53 млн. грн., як і портфель боргових цінних паперів міжнародних фінансових організацій/державних органів країн G-7 з рейтингами не нижче AA-/Aa3 на 83.95 млн грн. Зміни в пропорціях між портфелями ОВДП та депозитними сертифікатами НБУ(ДС НБУ) були продиктовані збільшенням більш дохідного портфелю 3 місячних ДС НБУ (середньозважена дохідність за рік 18.55% річних) в порівнянні із зниженням рівня дохідності ОВДП на первинному та вторинному ринку до рівня 17.1-17.8% річних. Загалом загальний обсяг високоякісних ліквідних активів збільшився в 2 рази за останній рік.

Структура активів та пасивів банку станом на 01.01.26р. складається із наступних показників (додаток Б): активи - 5 580 млн. грн., зобов'язання - 4 791 млн. грн., капітал - 789 млн. грн., пасиви - 5 580 млн. грн. Високоліквідні активи складають 43,84% в загальній сумі активів банку. Обсяги очікуваних відпливів збільшилися за рахунок коштів юросіб та операцій з торгового фінансування, в свою чергу зменшилися обсяги очікуваних надходжень за рахунок зменшення коштів інших банків.

Фінансові ресурси Банку сформовані головним чином за рахунок власних коштів Банку (власний капітал Банку) та коштів клієнтів Банку (юридичних та

фізичних осіб). Банк має достатній рівень власного капіталу, успішно використовує диверсифіковані джерела фондування для створення надійного запасу ліквідності, вчасно і в повному обсязі забезпечує виконання своїх зобов'язань.

Динаміку зростання активів та пасивів АТ «БІЗБАНК» зображено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 - Динаміка зростання активів та пасивів АТ «БІЗБАНК» 2022-2025рр.

Рік	Активи, млн грн	Зобов'язання, млн грн	Власний капітал / балансний капітал, млн грн	Абс. зміна активів, млн грн	Темп зміни активів, %
2022	3 501,0	2 859,2	641,8	—	—
2023	4 040,4	3 324,5	715,9	539,4	15,4
2024	4 630,0	3 855,0	775,0	589,6	14,6
2025	5 580,12	4 791,03	789,08	950,12	20,5

Джерело: складено автором на основі звітності АТ «БІЗБАНК» [52]

Графічне відображення динаміки зростання балансу банку зображено на рис.2.7. У 2022–2025 роках банк зберігав класичну банківську модель фінансування: понад 80% пасивів формували зобов'язання, а 16,7–18,3% — власний капітал.

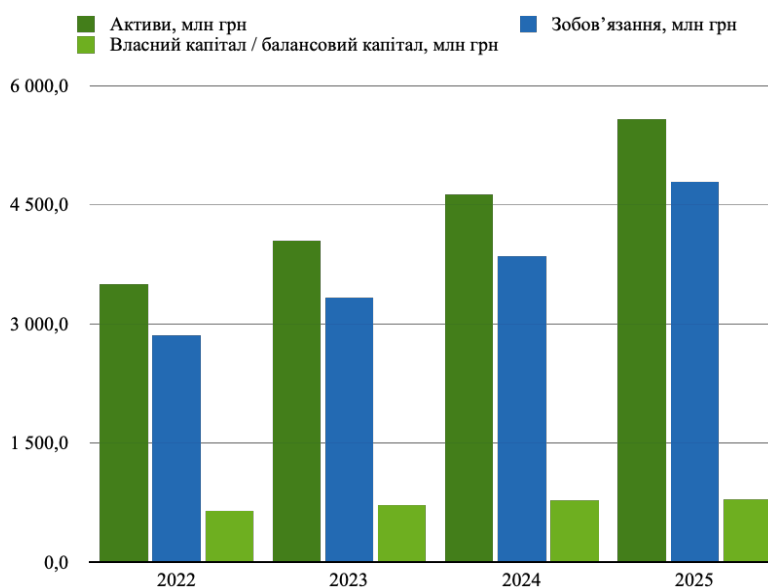


Рисунок 2.7 - Динаміка зростання балансу АТ «БІЗБАНК»

Джерело: складено автором на основі звітності АТ «БІЗБАНК» [52]

Найбільше навантаження зобов'язань спостерігалось у 2024 році, після чого у 2025 році їх структура стала трохи збалансованішою (таб.2.6).

Таблиця 2.6 - Оцінка структури пасивів АТ «БІЗБАНК»

Рік	Частка зобов'язань у пасивах	Частка власного капіталу у пасивах	Оцінка структури
2022	81,7%	18,3%	Банк переважно фінансував активи залученими коштами, але частка капіталу була відносно високою.
2023	82,3%	17,7%	Зростання активів супроводжувалося швидшим нарощенням зобов'язань.
2024	83,3%	16,7%	Частка зобов'язань досягла максимуму за період, що означає посилення ролі залучених ресурсів.
2025	82,2%	17,8%	Структура дещо покращилася: частка капіталу зросла порівняно з 2024 роком.

Джерело: складено автором на основі звітності АТ «БІЗБАНК» [52]

Проаналізувавши дані банку за період 2022-2025 років можна зробити висновки, що в основному найбільшу частку в структурі зобов'язань складають статті коштів клієнтів та інші залучені кошти.

У 2022–2025 роках структура коштів клієнтів АТ БІЗБАНК характеризувалася такими особливостями:

- Основним джерелом формування ресурсної бази були кошти клієнтів.
- Найбільшу роль відігравали депозити фізичних осіб та поточні рахунки юридичних осіб.
- Частка клієнтських коштів у пасивах залишалась дуже високою — понад 80%.
- Банк демонстрував достатню стабільність депозитної бази навіть в умовах воєнної економіки.
- У 2024–2025 роках спостерігалось посилення ролі корпоративного сегмента та збільшення обсягів поточних рахунків.
- Структура ресурсної бази сприяла підтриманню високої ліквідності та фінансової стійкості банку.

Темпи зростання коштів клієнтів АТ «БІЗБАНК» характеризувалися зростанням (+33,87%) за рахунок поточних рахунків юридичних осіб в 2024 році та зниженням долі коштів фізичних осіб на 9% по відношенню до 2023 року. Але вже в наступному році банк змінив тактику залучення депозитів фізосіб і збільшив цей портфель на 15,64%, меншими темпами по відношенню до попереднього року зростали кошти юросіб.

Динаміка та структура ресурсів зображена на рис.2.8.

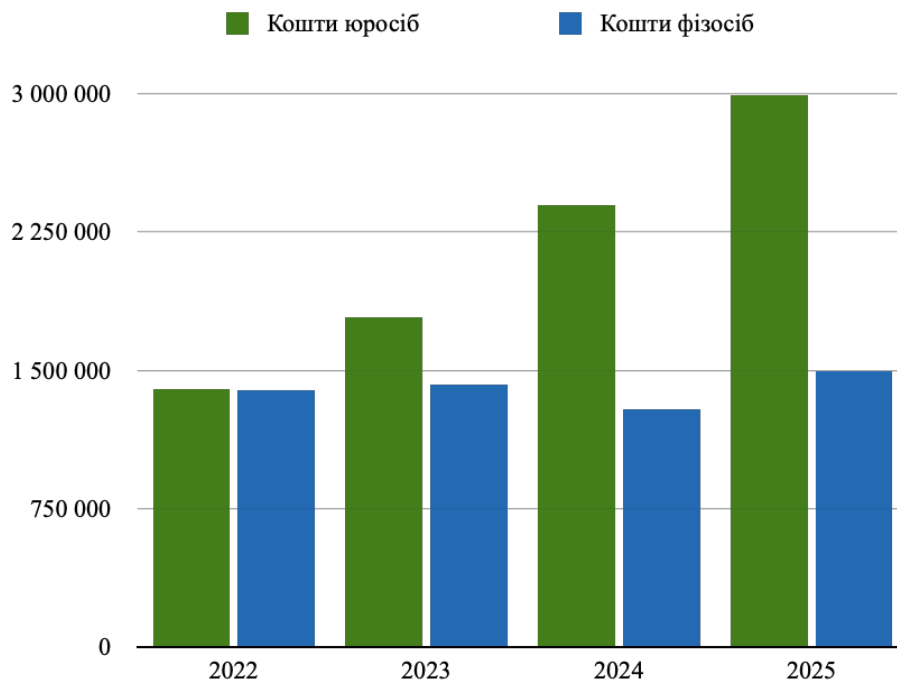


Рисунок 2.8 - Темпи зростання ресурсної бази банку, тис. грн.

Джерело: складено автором на основі звітності АТ «БІЗБАНК» [52]

Але загалом в 2025 році портфель клієнтів зріс з 3,69 млрд. грн. до 4,49 млрд. грн (+21,68%), детальну статистику якого відображено в таблиці 2.7:

Одним із базових джерел фінансових ресурсів АТ «БІЗБАНК» є його капітал, що складається із статутного капіталу, результату минулих років та поточного року, а також переоцінки. За період 2022-2025рр. загальна величина капіталу банку зросла на 147,28 млн. грн (або 22,95%) і станом на 01.01.26р. складає 789,08 млн. грн.

Таблиця 2.7 – Темпи зростання коштів клієнтів в АТ «БІЗБАНК» в 2022-2025рр.

Рік	Кошти суб'єктів господарювання, тис. грн.	Темпи зростання коштів СГ, %	Кошти фізичних осіб, тис. грн.	Темпи зростання ФО, %	Всього коштів клієнтів, тис. грн.	Темпи зростання, %
2022	1 397 603		1 392 319		2 789 922	
2023	1 789 099	28,01	1 424 459	2,31	3 213 559	15,18
2024	2 395 044	33,87	1 291 331	-9,35	3 686 375	14,71
2025	2 992 443	24,94	1 493 245	15,64	4 485 688	21,68

Джерело: складено автором на основі звітності АТ «БІЗБАНК» [52]

Збільшення власного капіталу на протязі 2022-2025рр. відбулось переважно за рахунок збільшення отриманого прибутку, результатів переоцінки боргових фінансових активів та результатів минулих періодів. Показники достатності капіталу Банку значно перевищують нормативні значення, зберігаючи оптимальне співвідношення власного капіталу до залучених коштів. Норматив достатності регулятивного капіталу станом на 01.01.26р. забезпечено на рівні 19% при мінімально встановленому рівні 8,5% та норматив достатності капіталу 1 рівня забезпечено також на рівні 19% при мінімально встановленому рівні 7,5%

Таким чином, проаналізувавши структуру та динаміку активів та пасивів, можна зробити загальний висновок, що АТ «БІЗБАНК» у 2022-2025 роках збільшив обсяг активів та дотримувався достатнього рівня ліквідності. При цьому є залежність банку від коштів клієнтів, але банк формує буфер власного капіталу та вкладає ресурси в високоліквідні активи. Банк підтримує стратегію нарощення власних фінансових ресурсів, проводить політику, що спрямована на зниження ризиковості, забезпечення високого рівня ліквідності і вдосконалення структури кредитних ресурсів банку, піклується про фінансове благополуччя кожного клієнта та дотримується взятих на себе зобов'язань перед клієнтами і партнерами.

Основою для формування ефективної системи управління ліквідністю банку, незалежно від його розміру та особливостей діяльності, залишаються розвинуті інформаційні та управлінські системи, аналіз потреб фінансування при альтернативних сценаріях та антикризове планування. Отже, в умовах коливання фінансових ринків, зменшення тривалості економічних циклів та існуючих викликів і загроз проблема управління ліквідністю потребує нового підходу до її вирішення, оскільки ефективність традиційних підходів знижується. Тому формування стратегії та побудови адаптивної моделі механізму управління ліквідністю банку дозволяє більш гнучко реагувати на зміни ринку та оперативно пристосовуватися до них.

2.3 Проблеми забезпечення і перспективи ліквідності банків України та їх здатність протистояти глобальним викликам

Ліквідність банківської системи є однією з основних передумов стабільного функціонування економіки держави. Для України проблема забезпечення ліквідності банків набуває особливої актуальності в умовах воєнного стану, макроекономічної нестабільності та впливу глобальних фінансових ризиків. Жодна країна світу за останні 75 років не переживала такого обсягу військової агресії. Тому всі історичні стресові сценарії (поведінки клієнтів та контрагентів банку, економічних агентів, самого банку), зрозуміло, не підходять для сучасної ситуації воєнного стану. Певна невизначеність, небачена волатильність – ось що характеризує все економічне життя в Україні наразі. Внаслідок стресових подій та поточних ситуацій, що відбуваються на ринку, ліквідність банку може суттєво та різко погіршитися. Тому роль центрального банку та інструментів, які він застосовує для аналізу та регулювання

ліквідності банківської системи, є визначальною для економіки країни в умовах глобальних кризових явищ.

Звичайно, для України важливо вивчати світовий досвід діяльності центральних банків в кризові періоди для того, щоб сформувати та обґрунтувати доцільні форми подальшого монетарного регулювання національної економіки. НБУ вже має досвід кризового менеджменту в період лютого-вересня 2022 року, який сформував міцний фундамент фінансової стійкості та створив умови макроекономічної стабільності для розвитку країни у середньостроковій перспективі. Запорукою цього стали "Основні засади грошово-кредитної політики на період воєнного стану".

Інструментарій стабілізаційної політики центральних банків залежить від характеру економічної кризи. В умовах фінансової кризи безумовним пріоритетом політики центрального банку є забезпечення стабільного функціонування фінансового сектора. Натомість, в умовах структурної кризи (наприклад, спровокованої пандемією чи війною) пріоритетом стабілізаційної політики центрального банку стає створення умов для насичення грошовою пропозицією критично важливих сегментів реальної економіки та державних фінансів. Саме тому центральні банки під час структурних економічних криз спрямовують свої основні зусилля на стимулювання кредитування та інші канали надходження грошової пропозиції в економіку, оскільки вони відновлюють здоровий кругообіг грошей в економіці і тим самим сприяють підтриманню монетарного трансмісійного механізму, що відновлює здатність центральних банків досягати умов цінової стабільності.

З початком глобальної рецесії 2020 року центральні банки розвинутих країн для підтримки сукупного попиту і пожвавлення кредитного процесу знижували ключові відсоткові ставки, викупували державні та приватні активи, розширювали кредитування фінансових установ, застосовували програми стимулювання цільового кредитування (Funding for Landing). Під час пандемії монетарна політика була суттєво пом'якшена і в країнах з ринками, що формуються (Emerging Markets або EM). За

даними МВФ та Світового банку, зниження ключових відсоткових ставок було застосовано центральними банками понад 90% країн ЕМ, викуп державних облігацій – 60%, підтримка ліквідності банків – 60%, викуп активів реального сектора – 25%. Результати численних досліджень свідчать, що в країнах ЕМ такі програми допомогли стабілізувати фінансові ринки, пом'якшити умови фінансування для місцевого бізнесу і підтримати кредитний процес.

Зваженість реакції монетарних регуляторів інших країн світу пояснюється їх намаганням підтримувати кредитний процес, як ключовий елемент трансмісійного механізму монетарної політики, а також убезпечити економіки своїх країн від зайвих структурних зламів – банкрутств, дефолтів та безробіття. Зокрема, серед країн ЕМ Східної Європи найкращих ефектів на ринку праці досягнуто в Польщі та Чехії, де процентні ставки залишаються глибоко негативними, рівень кредитування економіки зріс до 60 та 70% ВВП, а рівень безробіття знизився до 2,9 та 2,4% відповідно.

Натомість, політика Національного банку України проводиться з більшим акцентом на проблему інфляції, ніж на структурні загрози з боку безробіття чи банкрутств. Упродовж 2022–2025 років банківська система України функціонувала в надзвичайно складних умовах. Незважаючи на повномасштабну війну, банківський сектор зберіг стійкість і продемонстрував високі показники ліквідності. За даними Національного банку України, у 2025 році запас ліквідності банківської системи досяг рекордного рівня — близько 1,9 трлн грн. Це свідчить про наявність значного обсягу високоліквідних активів та достатній запас фінансової міцності для виконання поточних зобов'язань.

Однією з головних проблем забезпечення ліквідності українських банків є нестабільність ресурсної бази. Значна частина банківських ресурсів формується за рахунок короткострокових депозитів населення та коштів підприємств на поточних рахунках. У кризових умовах це створює ризик масового відтоку коштів і дефіциту ліквідних ресурсів. У 2022 році після початку повномасштабної війни спостерігалось суттєве зростання попиту населення на готівкові кошти та валюту, що створило

додаткове навантаження на банківську систему. Проте оперативні заходи НБУ, зокрема валютні обмеження, механізми рефінансування та державні гарантії депозитів, дозволили уникнути системної банківської кризи.

Важливою проблемою залишається висока концентрація банківських активів у депозитних сертифікатах НБУ та ОВДП. Такі інструменти забезпечують банкам високий рівень ліквідності та мінімальний ризик, однак одночасно обмежують кредитування реального сектору економіки. За інформацією НБУ, у 2025 році банки активно розміщували надлишкову ліквідність у депозитних сертифікатах, а обсяги операцій з мобілізації коштів банків перевищували 450–500 млрд грн щоденно. Це свідчить про надлишкову ліквідність банківської системи, але також вказує на недостатню активність кредитування економіки.

Суттєвий негативний вплив на ліквідність банків має проблема непрацюючих кредитів (NPL). Висока частка проблемної заборгованості знижує якість активів банків та обмежує їхню здатність ефективно управляти ресурсами. За даними НБУ, частка NPL у банківській системі поступово скорочується, і в 2025 році без урахування старих проблемних боргів державних банків вона знизилася приблизно до 16,1%. Це є позитивною тенденцією, однак рівень проблемних кредитів все ще залишається значно вищим, ніж у більшості країн Європейського Союзу.

Важливим фактором підтримання ліквідності банків є впровадження міжнародних стандартів регулювання. Національний банк України поступово адаптує банківську систему до вимог Базельського комітету. Одним із ключових інструментів стали нормативи LCR (Liquidity Coverage Ratio) та NSFR (Net Stable Funding Ratio). Норматив NSFR став обов'язковим для українських банків з 2021 року, а його мінімальне значення з 2022 року становить 100%. Також з 2025 року НБУ запровадив обов'язкове дотримання нормативів LCR та NSFR для банківських груп. Запровадження цих нормативів суттєво підвищило стійкість банківської системи до короткострокових та довгострокових ризиків ліквідності. Наприклад, окремі українські банки у 2024–2025 роках демонстрували рівень LCR понад 300%,

що значно перевищує мінімальне нормативне значення 100%. Це свідчить про наявність значного запасу високоліквідних активів.

Незважаючи на воєнні ризики, банківська система України залишається прибутковою. За підсумками 2025 року чистий прибуток банківського сектору досяг історичного рекорду — 146,4 млрд грн. Висока прибутковість дозволяє банкам формувати додаткові резерви, підтримувати достатній рівень капіталу та зміцнювати ліквідність.

Разом із тим глобальні виклики продовжують створювати значні ризики для української банківської системи. До основних глобальних загроз належать:

- світові фінансові кризи;
- інфляційні шоки;
- валютна нестабільність;
- кіберзагрози;
- геополітичні конфлікти;
- зміни монетарної політики провідних центральних банків світу.

Особливо актуальними стають кіберризики. У сучасних умовах цифровізації банківських послуг банки дедалі більше залежать від інформаційних систем та цифрової інфраструктури. Світові дослідження свідчать, що посилення кібербезпеки позитивно впливає на стабільність банківської системи та знижує операційні ризики.

Перспективи забезпечення ліквідності банків України значною мірою залежать від:

- завершення воєнних дій;
- відновлення економічної активності;
- стабілізації валютного ринку;
- зростання довіри населення до банків;
- розвитку кредитування бізнесу;
- подальшої інтеграції до європейського фінансового простору.

Важливим напрямом розвитку є диверсифікація ресурсної бази банків. Збільшення частки довгострокових депозитів, розвиток цифрових банківських технологій та удосконалення систем управління ризиками сприятимуть зміцненню фінансової стійкості банківської системи.

Отже, незважаючи на складні економічні та геополітичні умови, банківська система України демонструє достатній рівень ліквідності та здатність протистояти глобальним викликам. Високі показники ліквідності, прибутковості та капіталізації свідчать про поступове зміцнення фінансової стійкості банків. Але критична нестача ліквідності в державних фінансах та реальному секторі вимагає перегляду не тільки рівня жорсткості монетарних умов, але й операційного дизайну монетарної політики та інструментів регулювання банківської ліквідності. Стабілізаційний набір інструментів монетарної політики сучасного центрального банку включає: оперування рівнем ставки позичкового процента, застосування програм викупу державних та приватних активів, застосування інструментів цільового стимулювання кредитної активності банків, пом'якшення вимог фінансового регулювання кредитної діяльності. Монетарна політика здатна здійснювати стабілізуючий вплив на кризову економіку лише у тому разі, якщо її заходи допомагають розширити надходження грошової пропозиції в критично важливі сегменти реальної економіки та державних фінансів (а не навпаки). Тому подальше впровадження міжнародних стандартів регулювання, розвиток системи управління ризиками та підтримка з боку Національного банку України створюють передумови для стабільного функціонування банківської системи навіть в умовах глобальної нестабільності.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження досягнуто поставленої мети – з'ясовано сутність і процеси формування ліквідності банку, досліджено особливості та проблеми її забезпечення банками в Україні, а також визначено перспективи підтримання належного рівня ліквідності в умовах сучасних викликів.

У роботі встановлено, що ліквідність банку є однією з ключових характеристик його фінансової стійкості та визначає здатність своєчасно і в повному обсязі виконувати власні грошові зобов'язання. Виявлено, що на рівень ліквідності впливає комплекс внутрішніх і зовнішніх чинників, серед яких особливе значення мають структура активів і пасивів, стабільність ресурсної бази, якість активів, ефективність управління, а також макроекономічна ситуація, регуляторна політика та наслідки воєнного стану. Узагальнено основні види ліквідності та підходи до її трактування у вітчизняній і зарубіжній науковій літературі. Чим краще банк управляє ліквідністю, тим меншою є ймовірність його банкрутства в умовах фінансових потрясінь або економічних криз.

Досліджено сучасні підходи до оцінювання та забезпечення ліквідності банків. Визначено, що ключову роль у системі регулювання ліквідності відіграють нормативи LCR та NSFR, запроваджені відповідно до рекомендацій Базельського комітету. Поряд із нормативними вимогами ефективне управління ліквідністю потребує використання внутрішніх інструментів, зокрема платіжного календаря, GAP-аналізу, аналізу концентрації зобов'язань, щоденного моніторингу ліквідності та системи лімітів.

Встановлено, що Національний банк України відіграє визначальну роль у підтриманні ліквідності банківської системи через застосування інструментів рефінансування, операцій репо, депозитних сертифікатів, механізмів резервування та пруденційного нагляду. Важливим фактором підтримання ліквідності банків стало

впровадження Національним банком України міжнародних стандартів регулювання. Доведено, що оперативні заходи НБУ в умовах воєнного стану сприяли збереженню стабільності банківської системи та забезпеченню достатнього рівня ліквідності.

Проведений аналіз стану ліквідності банківської системи України засвідчив, що, незважаючи на складні умови функціонування, банки загалом зберегли високий рівень ліквідності та здатність виконувати свої зобов'язання. Цьому сприяли значні обсяги високоліквідних активів, адаптація регуляторних механізмів та активна підтримка з боку Національного банку України.

За результатами дослідження діяльності АТ «БІЗБАНК» встановлено, що банк упродовж 2022–2025 років підтримував достатній рівень ліквідності та фінансової стійкості. Основним джерелом формування ресурсної бази залишалися кошти клієнтів, структура яких характеризувалася відносною стабільністю навіть в умовах воєнної економіки. Висока частка клієнтських коштів у пасивах, зростання обсягів поточних рахунків юридичних осіб та збалансована структура ресурсної бази сприяли забезпеченню належного рівня ліквідності банку.

У роботі визначено основні проблеми забезпечення ліквідності банків в Україні, серед яких вплив воєнного стану, високий рівень невизначеності зовнішнього середовища, ризики відтоку ресурсів, залежність від поведінки вкладників та необхідність постійної адаптації до змін регуляторних вимог.

Обґрунтовано, що подальше підвищення ефективності забезпечення ліквідності банків потребує вдосконалення систем управління ризиками, розвитку внутрішніх методів прогнозування та контролю ліквідності, диверсифікації джерел ресурсної бази, підтримання достатнього обсягу високоліквідних активів і продовження імплементації міжнародних стандартів регулювання. Реалізація зазначених заходів сприятиме зміцненню фінансової стійкості банків та підвищенню їх здатності протистояти сучасним викликам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент у банку: підручник. Київ: КНЕУ, 2012. 338 с.
2. Безвух С. В. Ліквідність банку: сутність та фактори впливу [Електронний ресурс] / С. В. Безвух // Ефективна економіка : електрон. наук. фах. вид. / Дніпропетр. держ. аграр.-екон. ун-т. – Дніпропетровськ, 2015. – № 12. – Режим доступу до журн. : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4650>
3. Дзюблюк О., Рудан В. Аналіз ліквідності банківської системи України: монографія. Тернопіль: «Вектор», 2019. 290 с.
4. Карєлов М.В. Економічна сутність та методи оцінки ліквідності банку. Глобальні та національні проблеми економіки: електронне наукове фахове видання. 2017. Випуск 17. URL: <http://global-national.in.ua/archive/17-2017/134.pdf>
5. Краснова І. В., Громницька І. Ю. Структурна позиція ліквідності банківської системи в циклічних умовах. *Ефективна економіка*. 2023. № 9. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.9.19>
6. Карчева Г.Т., Запорожець С.В., Чібісова В.Ю. Сучасні підходи до управління ризиком ліквідності банків. URL: <http://global-national.in.ua/archive/7-2015/146.pdf>.
7. Ткачук В. О. Моделювання ліквідності банку з урахуванням стандартів Базеля III. Наукові праці НДФІ. 2014. № 2 (67). С. 105–116.
8. Павлюк О. О. Вплив коефіцієнта LCR на контроль за банківською ліквідністю. *Економіка і суспільство*. 2016. № 7. С. 36–41
9. Грудзевич У. Проблеми та перспективи впровадження вимог «Базель III» при визначенні ліквідності банків України. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2018. Вип. 2 (130). С. 57-62.

10. Любкіна О. В. До питання регулювання ліквідності банків України: стан та проблеми на тлі війни / Любкіна Олена Вікторівна, Охрименко Ірина Борисівна, Ярошенко Сергій Сергійович // Наукові перспективи. – 2023. – № 9. – С. 364–380. URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-9\(39\)-364-380](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-9(39)-364-380)

11. Грудзевич, У., & Дребот, Н. (2023). АНАЛІЗ ЛІКВІДНОСТІ ТА ПРИБУТКОВОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ. *Економіка та суспільство*, (48). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-75>

12. Чуркіна І. Є., & Продан Т. Я. Виклики ліквідності та платоспроможності українських банків в сучасних реаліях. *Академічні візії*, 2023 (26). URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/832>

13. Словник фінансово-правових термінів / за заг. ред. д. ю.н., проф. Л. К. Воронової. — 2-е вид., переробл. і доповн. — К.: Алерта, 2011 URL: <https://web.archive.org/web/20160509113740/http://ndi-fp.asta.edu.ua/files/doc/slovnkyk-finpravo.pdf>

14. Савлук С. М. Щодо поєднання ліквідності та платоспроможності банку / С. М. Савлук // Формування ринкових відносин в Україні. – 2009. – № 1. – С. 109 - 112.

15. Герасимович А.М., Аналіз банківської діяльності: Підручник/ За ред. д.е.н., проф. А.М. Герасимовича. Київ.: КНЕУ, 2010. 599 с.

16. Постанова Правління Національного банку України «Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні» від 28 серпня 2001 року N 368. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01/page#Text>

17. Постанова Правління Національного банку України «Про затвердження Положення про порядок формування та зберігання обов'язкових резервів банками України та філіями іноземних банків в Україні» від 11.12.2014 № 806 URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_11122014_806

18. Рішення Правління Національного банку України «Методика розрахунку коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR)» від 15 лютого 2018 року N 101-рш URL: <https://bank.gov.ua/document/download?docId=64531891>.

19. Про запровадження коефіцієнта чистого стабільного фінансування (NSFR): Постанова Правління Національного банку України №158. URL:https://bank.gov.ua/legislation/Resolution_24122019_158.

20. Про схвалення Методики розрахунку коефіцієнта чистого стабільного фінансування (NSFR): Рішення Правління Національного банку №1001-рш. URL:https://nbu1.bank.gov.ua/legislation/Decision_24122019_1001-rsh.

21. Постанова Правління Національного банку України «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану від 24 лютого 2022 року №18

22. Яцина, В., & Кочетова, Т. (2025). ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛІКВІДНОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ. *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки)*, (1), 44–48. <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2025.1.44>

23. Рябушка Л. Б. Особливості регулювання ліквідності банків в умовах воєнного стану / Л. Б. Рябушка, Н. Г. Пігуль, В. Д. Батанін. *Бізнес Інформ*. 2023. № 10. С. 276-285. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2023_10_37.

24. Вінниченко О. В. Ліквідність банку: сутність, фактори впливу та методи оцінки / О. В. Вінниченко. *Бізнес Інформ*. 2024. № 4. С. 199-206. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2024_4_25.

25. Косарева І. П. Ліквідність банку: сутність та вплив основних факторів на діяльність банків / І. П. Косарева, Д. О. Крамська. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 29(1). С. 99-103. URL:[http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2018_29\(1\)_22](http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2018_29(1)_22).

26. Данік Н., Татко А. Удосконалення механізму забезпечення фінансової стабільності банківської системи України. *International Science Journal of Management*,

Economics & Finance. 2022. № 1 (5). С. 1–9. URL: <https://doi.org/10.46299/j.isjmef.20220105.01>

13. Маслій О. А., Глушко А. Д. Державне фінансове регулювання як інструмент мінімізації загроз економічній безпеці України в умовах воєнного стану. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2022. № 2 (02). С. 125–130. URL: <https://doi.org/10.32782/dees.2-21>

28. Шиманська О. П., Городецька М. І. Визначення ринкової моделі вітчизняного депозитного ринку: аналіз концентрації. *Innovation and Sustainability*. 2022. № 4. С. 39–45. URL: <https://doi.org/10.31649/ins.2022.4.39.45>

29. Viktoriia Biloshapka, Igor Britchenko, Iryna Okhrymenko, Central banks as leaders in ensuring financial stability, 3rd International Conference on Social, Economic, and Academic Leadership (ICSEAL 2019) URL: <https://www.atlantispress.com/proceedings/icseal-19/125909033>

30. Охрименко І. Б. Сучасні реалії прояву та управління процентним ризиком банку в Україні. Охрименко Ірина Борисівна, Ярошенко Сергій Сергійович. *Наукові інновації та передові технології*. (Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»). 2022. № 8. С. 258–268. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/38280>

31. Охрименко І. Б. Проблеми капіталізації банків України в період виходу з кризи і відновлення кредитування економіки [Електронний ресурс] / Охрименко І. Б. // Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами : зб. матеріалів IV Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. студентів, аспірантів та молодих вчених, 18 листоп. 2020 р., м. Київ / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана» [та ін.] ; Електрон. текст. дані. – Київ : КНЕУ, 2020. – С. 373–377. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/34601>

32. Банківське кредитування в Україні: посткризове перезавантаження: монографія [С. М. Аржевітін, Т. С. Шемет, Н. В. Циганова та ін.]; за заг. ред. С. М. Аржевітіна. Київ: КНЕУ, 2017. 407 с. URL: <https://ir.kneu.edu.ua:443/handle/2010/2410>

33. Грудзевич У. Ліквідність та прибутковість банківської системи України у воєнний час. Сучасна парадигма публічного управління: Збірник тез IV Міжнародної науково-практичної конференції (10-12 листопада 2022р.) / За наук. ред. к.е.н., доцента Стасишина А.В. Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2022. С. 712–717. URL: https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/02/Konferentsiia_Suchasna_paradyhma_2022.pdf
34. Охрименко І.Б., Косов А.С. Підходи до розуміння ризику незбалансованої ліквідності і управління ним. *Scientific letters of academic society of Michal Baludansky (Slovakia/Словацьчина)*. 2018. №6 (2В). Р. 18-23.
35. Шварц О. В. Ліквідність банківської системи України в умовах економічної кризи. *Бізнес Інформ*. 2015. № 1. С.291-297. URL: <http://surl.li/tsjpi>
36. Фінансовий бізнес: інновації, фінтех, регулювання: міжнародна колективна монографія / за заг ред д.е.н., проф. Л. О. Примостки / Л. О.Примостка, І. В. Краснова, В. В. Лавренюк, Л. М. Сембієва та ін. – Київ: КНЕУ, 2022. – 375 [1] с
37. Жердецька Л.В. Трансформація підходів до оцінки та регулювання ризику ліквідності банків. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2016. Вип. 3 (03). С.217-222.
38. Євенко Т. Управління ліквідністю банківських установ. *Економічний часопис - XXI*. 2013. № 1-2. С. 27-30.
39. Еркес О., Гордієнко Т. Нові нормативи ліквідності в системі ризикорієнтованого нагляду за діяльністю банків України. *Економіка і суспільство*. 2019. Вип. 20. С. 635-642.
40. Звіт про фінансову стабільність, грудень 2025, Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2025-H2.pdf?v=17
41. Інфляційний звіт, квітень 2026, Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2026-Q2.pdf?v=17 (Дата звернення: 07.05.2026).

42. Процентний ризик банку, Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Процентний_ризик_2020-10-22.pdf?v=7 (Дата звернення: 10.04.2026).

43. Оперативні дані, що характеризують ліквідність банківської системи та чинники її зміни, Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/fm-liquidity> (Дата звернення: 10.04.2026).

44. Облікова ставка Національного банку, НБУ URL: <https://bank.gov.ua/ua/monetary/archive-rish> (Дата звернення: 11.04.2026).

45. Обсяг операцій НБУ з регулювання ліквідності банків, НБУ, URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/liquidity> (Дата звернення: 15.04.2026).

46. Обов'язкові резерви, НБУ, URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/money-market/reserve-requirements-chart> (Дата звернення: 12.04.2026).

47. Наглядова статистика, НБУ, URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (Дата звернення: 31.03.2026).

48. Частка непрацюючих кредитів (NPL) в Україні незважаючи на тривалу повномасштабну війну знижується, НБУ, URL: https://bank.gov.ua/ua/stability/npl?utm_source=chatgpt.com (Дата звернення: 01.04.2026).

49. Стратегія макропруденційної політики Національного банку України, НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/files/zgNZIvZgKdapdeO> (Дата звернення: 25.03.2026).

50. Стратегія розвитку фінансового сектору України (оновлено), НБУ, URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_finsector_NBU.pdf?v=18 (Дата звернення: 10.04.2026).

51. Данилишин Б., Центральні банки в період криз: тактика і стратегія дій, *Економічна правда*, 20.02.23, URL: <https://epravda.com.ua/columns/2023/02/20/697221/> (Дата звернення: 05.04.2026).

52. Інформація про показники діяльності АТ «БІЗБАНК», URL: <https://www.bisbank.com.ua/pro-bank/zvitnist/informacziya-pro-pokaznyky-diyalnosti-banku/> (Дата звернення: 23.04.2026).
53. Грошовий ринок, НБУ, URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/money-market> (Дата звернення: 01.04.2026).
54. Здійснено чергові кроки для нарощення кредитування та впровадження в Україні норм ЄС, НБУ, URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zdiysneno-chergovi-kroki-dlya-naroschennya-kredituvannya-ta-vprovadjennya-v-ukrayini-norm-yes> (Дата звернення: 28.03.2026).
55. АНАЛІЗ ЗВІТІВ ІЛААР: огляд підходів та основні недоліки, НБУ URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/ILAAR_2025-10-03.pdf?v=14 (Дата звернення: 08.02.2026).
56. Базель III: Показник чистого стабільного фондування: документ Базельського комітету з банківського нагляду. URL: www.bis.org/publ/bcbs295.htm (Дата звернення: 05.03.2026).

ДОДАТКИ

Додаток А

Нормативи ліквідності банків України станом на 01.01.2026

№ з/п	NKB	Найменування банку	LCR _{ВВ}	LCR _{ів}	NSFR
1	2	АТ "Укресімбанк"	199,7931	476,0366	187,2686
2	29	АТ "БАНК АЛЪЯНС"	182,0154	472,1125	150,9326
3	36	АТ "Райффайзен Банк"***	266,7492	602,0422	162,5048
4	43	АТ "АЛЪТБАНК"	178,7920	272,2920	171,4522
5	49	Полікомбанк	1 098,9638	1 314,0133	170,9556
6	62	АТ "ТАСКОМБАНК"***	138,1225	393,5773	158,2704
7	72	ПрАТ "БАНК ФАМІЛЬНИЙ"	460,5923	3 782,9511	306,2919
8	88	АТ "КРЕДОБАНК"***	241,5643	422,3611	205,8298
9	91	АТ АКБ "Львів"	164,8079	501,6358	123,8389
10	95	АТ "ОКСІ БАНК"***	290,3246	1 143,3743	155,2459
11	101	АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК"	421,1734	142,5217	173,9444
12	105	ПАТ "МТБ БАНК"***	206,0412	330,0549	265,4453
13	106	Акціонерний банк "Південний"	230,5076	206,3942	181,2280
14	113	АТ "Полтава-банк"	490,3531	241,2153	224,4897
15	115	АТ "ПУМБ"***	160,9753	344,2792	142,8953
16	123	АТ "БАНК "ГРАНТ"	358,2368	332,4274	158,5935
17	128	АТ "СКАЙ БАНК"	254,0038	301,1616	173,1242

Продовження Додатку А

18	129	АТ "БТА БАНК"	4 862,0497	274,3065	116,8728
19	133	АТ "АСВІО БАНК"	220,9657	479,8168	190,3563
20	136	АТ "УКРСИББАНК"***	392,4376	619,3802	249,3321
21	146	АТ "БАНК "УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ"	259,2776	635,0011	501,0032
22	153	АТ "ПРАВЕКС БАНК"***	221,3938	375,0079	158,4979
23	171	АТ "КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК"	418,2741	580,2013	250,9705
24	205	АТ "МетаБанк"	357,3577	472,7141	680,3140
25	231	АТ "ЮНЕКС БАНК"***	263,3095	941,0053	182,6756
26	240	АТ "КОМІНБАНК"***	278,6325	1 400,6844	167,5501
27	251	АТ "ПІРЕУС БАНК МКБ"***	326,2465	950,1353	193,7421
28	270	АТ "БАНК КРЕДИТ ДНІПРО"***	167,4209	250,5153	160,3098
29	272	АТ "СЕНС БАНК"***	231,2318	203,8639	132,8875
30	274	АБ "УКРГАЗБАНК"***	154,6363	178,0417	135,5365
31	286	АТ "АБ "РАДАБАНК"	253,0863	311,4722	278,2880
32	288	АБ "КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"***	205,0900	232,6939	294,5953
33	290	АТ "ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК"	342,7320	825,7655	115,5627

Продовження Додатку А

34	295	АТ "ІНГ Банк Україна"	366,1207	148,5514	405,0071
35	296	АТ "ОТП БАНК"	283,7310	266,4406	214,2141
36	297	АТ "СІТІБАНК"	342,8018	223,4100	523,3489
37	298	АТ "ПРОКРЕДИТ БАНК"***	156,2796	284,0772	143,9886
38	305	АТ "ВСТ БАНК"***	177,9271	318,8080	253,0630
39	311	АТ "БАНК ТРАСТ- КАПІТАЛ"	1 837,7784	831,8481	385,9618
40	313	АТ "УБРР"***	265,3433	226,5395	297,9668
41	320	АТ "БІЗБАНК"	238,6594	157,7570	139,9738
42	329	АТ "НЕКСЕНТ БАНК"	538,2628	550,7821	1 378,4574
43	331	АТ "КРЕДИТВЕСТ БАНК"***	384,5101	665,2005	163,6081
44	381	АТ "МОТОР-БАНК"	1 577,1522	1 182,1409	259,7649
45	386	АТ "КБ "ГЛОБУС"***	320,1647	217,7053	260,7059
46	387	АТ "АГРОПРОСПЕРІС БАНК"	426,0550	193,3829	262,0885
47	389	АТ "МІБ"***	179,2614	190,6168	333,6479
48	392	ПуАТ "КБ "АКОРДБАНК"***	356,0628	779,0355	648,7829
49	394	АТ "БАНК 3/4"	188,6113	309,4214	689,8597
50	395	АТ "СПБ"	382,1609	239,3021	336,5862
51	407	АТ "Дойче Банк ДБУ"	249,7374	377,2565	2 914,7437
52	455	АТ "СЕБ КОРПОРАТИВНИЙ БАНК"	791,1228	442,8473	2 534,5441

Продовження Додатку А

53	553	АТ "БАНК АВАНГАРД"***	450,2883	582,6871	1 187,7795
54	694	АТ "КРИСТАЛБАНК"	180,9580	262,1917	156,8030
55	695	ПрАТ "ПЕРЕХІДНИЙ БАНК "ЮТЕ БАНК"***	180,9580	262,1917	156,8030
Спеціалізовані ощадні банки					
56	6	АТ "Ощадбанк"***	250,8747	377,4196	160,0550
57	46	АТ КБ "ПриватБанк"	300,6163	249,0178	129,9584
58	96	АТ "А - БАНК"***	655,1808	453,0565	168,3977
59	142	АТ "Ідея Банк"	346,1709	226,9255	122,9654
60	242	АТ "УНІВЕРСАЛ БАНК"***	283,5399	611,6093	176,4201

*** Уточнені дані.

LCR_{ВВ} - коефіцієнт покриття ліквідності за всіма валютами, не менше 100 відсотків;

LCR_{ів} - коефіцієнт покриття ліквідності в іноземній валюті, не менше 100 відсотків.

NSFR - коефіцієнт чистого стабільного фінансування, не менше 100 відсотків.

Додаток Б

Показники фінансової діяльності АТ «БІЗБАНК», тис. грн.

СТАТТЯ БАЛАНСУ	01.01.2026
АКТИВИ	5 580 126
Грошові кошти та їх еквіваленти	355 853
у тому числі готівкові кошти	130 884
у тому числі кошти в НБУ	224 968
Кошти в інших банках	163 186
резерви під знецінення коштів в інших банках	-10 141
Кредити та заборгованість клієнтів	1 990 152
у тому числі кредити та заборгованість юридичних осіб	1 686 877
у тому числі резерви під знецінення кредитів та заборгованості юридичних осіб	-140 596
у тому числі кредити та заборгованість фізичних осіб	303 275
у тому числі резерви під знецінення кредитів та заборгованості фізичних осіб	-32 246
Цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	910 748
у т.ч. що рефінансуються НБУ	885 933
резерви під знецінення цінних паперів, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	-11

Продовження Додатку Б

Цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю	2 019 465
резерви під знецінення цінних паперів, які обліковуються за амортизованою собівартістю	0
у т.ч. що рефінансуються НБУ	2 019 465
Відстрочений податковий актив	778
Основні засоби та нематеріальні активи	113 021
Інші фінансові активи	13 486
резерви під інші фінансові активи	-49 864
Інші активи	13 438
резерви під інші активи	-749
Чисті активи, усього	5 580 126
Усього резервів	-233 607
Загальні активи, усього	5 813 733
ПАСИВИ	5 580 126
Кошти отримані від НБУ	0
Кошти банків	0
Кошти клієнтів	4 485 688
у тому числі кошти суб'єктів господарювання та небанківських фінансових установ	2 992 443
у тому числі кошти на вимогу	1 452 467
у тому числі кошти фізичних осіб	1 493 245
у тому числі кошти на вимогу	254 029

Продовження Додатку Б

Фінансові зобов'язання, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	0
Боргові цінні папери, емітовані банком	0
Інші залучені кошти	186 392
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	2 060
Відстрочені податкові зобов'язання	661
Резерви за зобов'язаннями	7 328
Інші фінансові зобов'язання	45 892
Інші зобов'язання	63 012
Субординований борг	0
Усього зобов'язань	4 791 032
Статутний капітал	500 000
Резервні та інші фонди банку	100 767
Резерви переоцінки	1 966
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	186 359
Усього власного капіталу	789 093